

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav románských studií

Bakalářská práce

Distribuce pravidelných a nepravidelných participií ve španělštině: norma a úzus

Distribution of Regular and Irregular Participles in Spanish: Norm and Usage

Tadeáš Tajbl

Studijní obor: Hispanistika

Vedoucí práce: prof. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své bakalářské práce, prof. PhDr. Petru Čermákovi, Ph.D., za jeho ochotu, trpělivost, přívětivý přístup a za veškeré odborné rady a komentáře. Velké díky patří i všem mým blízkým za to, že mě motivovali k včasnému sepsání této práce.

Věnování:

Tuto práci věnuji své babičce, MVDr. Magdaleně Škorpilové, neboť ona jediná si vždy ráda dobrovolně a s chutí vyslechne má lingvistická zjištění.

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a odbornou literaturu a že jsem práci nepředložil ke splnění studijní povinnosti v rámci jiného studia ani k obhajobě v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Káraném dne 15. 5. 2022

Tadeáš Tajbl

Abstrakt:

Tato práce pojednává o distribuci pravidelných a nepravidelných participií sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer* a jejím cílem je zjistit, zda údaje obsažené v kodifikační příručce *Nueva gramática de la lengua española* odpovídají skutečnému jazykovému úzu. Teoretická část práce se zabývá participiem jakožto gramatickou kategorií, představuje jeho specifika, uvádí klasifikaci participií a předkládá odborné poznatky z hlediska morfologie, syntaxe a diachronie (vývoje jazyka). Dále je v teoretické části zahrnut i výklad o metodách provedení výzkumu, tj. o korpusové analýze, a o charakteristických rysech užitých korpusů. Praktická část nás následně seznamuje s průběhem a výsledky zkoumání korpusových dat. Postupně je analyzován výskyt participií v kontextech, kde participium (a) je součástí složené slovesné formy (tím se myslí složené slovesné časy, trpný rod a opisné vazby), (b) kde má adjektivní funkci a (c) kde má substantivizovanou funkci. Závěr každé kapitoly i samotné práce shrnuje zjištěné poznatky, zobecňuje je a porovnává je s poučkami, jež jsou zmíněny v kodifikační příručce španělského jazyka.

Klíčová slova:

španělština, participium, norma, korpusová analýza, frekvence, distribuce

Abstract:

This thesis focuses on the distribution of the regular and irregular participles of the verbs *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* and *proveer*, and aims to determine whether the theoretical language description given in *Nueva gramática de la lengua española* corresponds to the actual language usage. The thesis is divided into two parts: a theoretical one and a practical one. The theoretical part presents a classification of participles and covers its grammatical features in terms of morphology, syntax and diachrony (language evolution). Furthermore, the theoretical part explains the methods of research, that is, the corpus analysis, and describes the characteristics of the corpora used. The practical part introduces the process and the results of the corpus data analysis. It examines the occurrences of the regular and irregular participles in the following contexts: (a) Participle in a compound verb form (meaning the perfect verb tenses, the passive voice, and the verbal periphrases); (b) participle with an adjectival function; and (c) participle with a substantive function. The conclusion of each chapter and of the thesis itself summarizes the key findings, generalizes them, and compares them with the “rules” mentioned in *Nueva gramática de la lengua española*.

Key words:

Spanish, participle, norm, corpus analysis, frequency, distribution

Obsah:

0. Úvod	6
1. Teoretická část	7
1.1. Předmět zkoumání a metodologie	7
1.1.1. Vymezení pojmu <i>participium</i>	7
1.1.2. Metoda výzkumu	8
1.2. Participia – lingvistický popis a norma	9
1.2.1. Typologie participií	9
1.2.1.1. <i>Participia minulá a přítomná</i>	9
1.2.1.2. <i>Minulá participia pravidelná a nepravidelná</i>	10
1.2.2. Morfologická charakteristika minulých participií	11
1.2.3. Syntaktická charakteristika participií. Participium versus adjektivum.....	11
1.2.4. Diachronní východiska pro současný stav.....	12
2. Praktická část	14
2.1. Konkurence pravidelné a nepravidelné formy participia v korpusu Araneum Hispanicum Maius.....	14
2.1.1. Konkurence forem v kontextech, kde participium je slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku.....	15
2.1.1.1. <i>Elegir: elegido vs. electo</i>	16
2.1.1.2. <i>Freír: freído vs. frito</i>	17
2.1.1.3. <i>Imprimir: imprimido vs. impreso</i>	17
2.1.1.4. <i>Prender: prendido vs. preso</i>	17
2.1.1.5. <i>Proveer: Proveído vs. provisto</i>	19
2.1.1.6. <i>Statistické závěry</i>	20
2.1.1.7. <i>Porovnání výsledků analýzy s příručkou Nueva gramática de la lengua española</i> 21	
2.1.2. Konkurence forem v adjektivních kontextech.....	22
2.1.2.1. <i>Celkový výsledek korpusové analýzy participií v adjektivní funkci</i>	23
2.1.2.2. <i>Electo / elegido v adjektivní funkci</i>	24
2.1.2.3. <i>Frito / freído v adjektivní funkci</i>	25

2.1.2.4. <i>Impreso / imprimido v adjektivní funkci</i>	25
2.1.2.5. <i>Preso / prendido v adjektivní funkci</i>	27
2.1.2.6. <i>Provisto / proveído v adjektivní funkci</i>	28
2.1.2.7. <i>Porovnání výsledků analýzy s příručkou Nueva gramática de la lengua española</i> 28	
2.1.3. Konkurence forem v substantivizovaných kontextech.....	29
2.2. Konkurence pravidelné a nepravidelné formy participia v korpusu InterCorp	30
2.2.1. <i>Elegir, freír, imprimir, proveer</i> a jejich formy participia.....	31
2.2.2. <i>Prender, preso a prendido</i>	32
3. Závěr	36
4. Résumé v českém jazyce	38
5. Resumen en español	40
6. Bibliografie	42
6.1. Tištěné tituly.....	42
6.2. Internetové zdroje.....	42
7. Seznam tabulek	43

0. Úvod

Tato práce se zabývá distribucí pravidelných a nepravidelných participií sloves *elegir, freír, imprimir, prender a proveer*. V první části práce jsou položena teoretická východiska k tématu participií a jsou zavedeny metodologické principy zkoumání; část druhá pak představuje výsledky korpusové analýzy a konfrontuje je s poznatky uvedenými v oficiálních kodifikačních příručkách španělského jazyka. Cílem práce bude zjistit, zda předepisovaná gramatická „pravidla“ odpovídají skutečnému užití jazyka v psaných komunikátech.

Teoretická část přibližuje pojem *participium* z pohledu jazykového systému: Pojednává o adjektivu jako o gramatické kategorii stojící na pomezí sloves a adjektiv a shrnuje jeho verbální a adjektivní charakteristiky. Dále je v této sekci uvedena typologie (klasifikace) participií podle pravidelnosti jejich tvoření a podle jejich temporální, aspektuální a slovesněrodové interpretace; poté následují kapitoly, jejichž tématem je morfologická a syntaktická charakteristika participií. Tyto údaje o aktuálním stavu jazykového systému jsou doplněny o kontext diachronní; příslušná kapitola pojednává (alespoň rámcově) o vývoji participií od klasické latiny přes starokastilštinu až po moderní španělštinu.

Teoretické poznatky o současné španělštině vycházejí většinou z příruček *Nueva gramática de la lengua española* (Real Academia Española, 2009) a *Mluvnice současné španělštiny* (Zavadil – Čermák, 2010); jako zdroj údajů o diachronii a vývojových tendencích jazyka jsou využity oba díly *Vývoje španělského jazyka* (Zavadil, 1998 a 2004).

Na základě teoretických východisek je následně vymezen (a) předmět výzkumu, tj. konkurence forem *electo – elegido, frito – freído, impreso – imprimido, preso – prendido a provisto – proveído*, (b) oblast výzkumu, tj. kontexty, v nichž se participium vyskytuje, a (c) metoda výzkumu. Tu bude představovat analýza dat z webového korpusu Araneum Hispanicum Maius a z paralelního korpusu literárních textů InterCorp.

Praktická část je rozdělena do dvou kapitol podle korpusu užitého k analýze. V korpusu Araneum Hispanicum Maius je podrobně zkoumána distribuce pravidelných a nepravidelných participií ve třech vymezených kontextech; výsledky jsou průběžně předkládány v přehledných tabulkách, které udávají počet výskytů konkrétního lemmatu, komentovány, ilustrovány příkladovými větami z korpusu a závěrem konfrontovány s normou. Korpus InterCorp je použit jednak jako referenční, a to pro porovnání a ověření výsledků předchozí analýzy, jednak jako paralelní (španělsko-český), a to za účelem konzultace překladových ekvivalentů španělských originálů.

Jak již bylo předestřeno, cílem práce je konfrontovat teoretická data o jazykovém systému, tj. o *langue*, s daty z reálných komunikátů, náležejících do sféry *parole*. Na závěr práce proto bude provedena revize gramatických „pravidel“ a bude posouzeno, do jaké míry odráží *Nueva gramática de la lengua española* aktuální stav jazyka, pokud jde o distribuci pravidelných a nepravidelných participií.

1. Teoretická část

1.1. Předmět zkoumání a metodologie

Předmětem zkoumání této práce jsou španělská participia (pravidelná a nepravidelná) a jejich distribuce v současném jazyce. Na tomto místě je nutné vymezit základní pojmy a představit způsob provedení výzkumu.

1.1.1. Vymezení pojmu *participium*

Participium je kategorie, která v jazykovém systému stojí na pomezí mezi slovesy a adjektivy; jinými slovy, sdílí určité rysy se slovesy a jiné rysy s adjektivy. Konkrétně se participium tradičně řadí po bok infinitivu a gerundia do skupiny nefinitních slovesných tvarů, které explicitně nevyjadřují kategorie modu, času, osoby a čísla.¹

Mezi rysy, které přičleňují participia ke slovesům, lze řadit:

- jejich procesuální význam,
- jejich utvářenost od kořene sloves,
- jejich syntaktickou funkci predikátoru a schopnost vázat k sobě podmět (stojí-li samostatně nebo jako součást komplexního slovesného tvaru),
- jejich schopnost vyjádřit relativní předčasnost vůči verbu finitu hlavní věty (jsou-li použity v polopredikační konstrukci),
- jejich schopnost vyjádřit kategorii slovesného rodu a vidu.²

Charakteristiky, které mají participia společně s adjektivy, jsou tyto:

- Nesou kategorii jmenného rodu a čísla, v nichž se shodují s řídícím substantivem (*el libro prestado / la revista prestada / los libros prestados / las revistas prestadas*);
- mohou tvořit tvar superlativu absolutního (*preocupado > preocupadísimo*);
- mohou být rozvíta adverbii vyjadřujícími míru vlastnosti (*más / menos / tan / muy / poco torcido*).³

Morfologické a syntaktické rysy participií budou podrobněji probrány v kapitole 1.2.

¹ ZAVADIL, B. – ČERMÁK, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum. s. 335.

² Zavadil – Čermák (2010), s. 336.

³ GÓMEZ TORREGO, L. (2002): *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM. s. 141.

1.1.2. Metoda výzkumu

Cílem této práce je porovnat normativní distribuci participií (tj. distribuci, kterou předepisuje současná španělská norma, konkrétně kodifikační příručka Španělské královské akademie Nueva gramática de la lengua española⁴ a další normativní zdroje RAE) s jejich distribucí v úzu, tj. v reálných komunikátech současného jazyka, přičemž distribucí je míněn soubor všech kontextů zkoumaného jazykového jevu.⁵

Zdrojem analyzovaného jazykového materiálu budou jazykové korpusy, tedy „rozsáhl[é] soubor[y] autentických textů (psaných nebo mluvených) převeden[é] do elektronické podoby v jednom formátu tak, aby v něm bylo možné jednoduše vyhledávat jazykové jevy; [... jejich] hlavní předností je vedle užití přirozeného jazykového materiálu i schopnost vypovídat o frekvenci (četnosti) jevů a jejich typickém užití [...]“⁶. Jazykový materiál získaný z korpusů budeme kvantitativně analyzovat (bude nás zajímat zejména frekvence participií v různých kontextech a syntaktických funkcích) a statisticky vyhodnocovat.

Analýza bude provedena na základě dat dvou korpusů současného jazyka: Araneum Hispanicum Maius a InterCorp. Tyto korpusy byly zvoleny proto, že se liší svým složením a charakteristikou, takže mohou ukázat vlastnosti různých typů textů (je prokázáno, že charakter korpusu může mít vliv na podobu výsledků). Od původního záměru využít ke zkoumání i korpus Corpes XXI nakonec upouštíme, neboť při vyhledávání výsledků byla objevena systémová chyba, jež zamezuje analyzovat celá paradigmatu sloves (například k lemmatu *haber elegido* korpus vyhledal pouze tvary 3. osoby singuláru plusquamperfecta indikativu a subjunktivu a složeného kondicionálu). Pro toto omezení se nám nejevila práce s korpusem Corpes XXI dále relevantní, a proto jsme zůstali pouze u korpusů InterCorp a Araneum Hispanicum Maius.

Korpus InterCorp je součástí Českého národního korpusu a skládá se z textů 41 jazyků, včetně španělštiny.⁷ Soubor španělskojazyčných textů obsahuje více než 115 milionů slov, z nichž 24 % pochází z beletrie, 7 % z publicistických článků (zdroj: webové stránky Project Syndicate a VoxEurop), 23 % z právních textů Evropské unie (zdrojový korpus Acquis Communautaire), 14 % ze zápisů jednání Evropského parlamentu z let 2007–2011 (zdrojový korpus Europarl) a 31 % z filmových titulků (zdroj: databáze OpenSubtitles).⁸ Kritériem výběru textů je jejich dostupnost ve více jazycích, neboť InterCorp má za cíl vybudovat paralelní synchronní korpus s co největším počtem dostupných jazyků.⁹

⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2009): Nueva gramática de la lengua española. Madrid: Espasa Libros. Dále zkr. RAE.

⁵ ZIKOVÁ, M.: DISTRIBUCE. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLEŠKALOVÁ, J. (2017): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 28.3.2022]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/DISTRIBUCE>>.

⁶ ČERMÁK, F.: KORPUS. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLEŠKALOVÁ, J. (2017): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 28.3.2022]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/KORPUS>>.

⁷ ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>>.

⁸ ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp:verze14 – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp:verze14>>.

⁹ ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>>.

Korpus Aranea je srovnatelný čtrnáctijazyčný korpus, jehož texty pocházejí výlučně z webových stránek a blogů, proto se jazyk v nich užitý nejvíce blíží charakteru mluvené řeči.^{10,11} Ve španělské verzi pojmenované Araneum Hispanicum Maius se nachází téměř 900 milionů slov.¹²

1.2. Participia – lingvistický popis a norma

1.2.1. Typologie participií

Španělská participia lze dělit ze dvojího hlediska: podle pravidelnosti tvoření a podle jejich temporální, aspektuální a slovesněrodové interpretace.

1.2.1.1. Participia minulá a přítomná

V latině existovaly dva typy participií: minulá, zakončená na *-atus*, *-etus*, *-itus* či pouze *-us*, a přítomná, zakončená *-ans*, *-ens* nebo *-iens*. Tyto dva typy participií prošly hláskoslovným vývojem a byly užívány i ve starších fázích vývoje španělštiny; součástí aktuálního jazykového systému španělštiny jsou však jen participia minulá, naopak participia přítomná se již plně lexikalizovala v substantivní či adjektivní platnosti.^{13,14}

Participia přítomná se ve starokastilštině odvozovala od slovesného kmene příponami *-ante*, *-ente* či *-iente*: *ocupar* > *ocupante*, *absorber* > *absorbente*, *sonreír* > *sonriente*.¹⁵ Proces pojmenovávání participií přítomným měl příznak [+aktivní] a [+současný] vzhledem ke slovesu v hlavní větě.¹⁶ V současné španělštině však nejsou participia přítomná neomezeně produktivním typem: Existují na jedné straně jejich ustrnulé tvary s pozůstatky slovesné rekce (např. *distante*, *no obstante*, *causante*, *proveniente* etc.)¹⁷, na druhé straně pak fungují sufixy *-ante*, *-ente* a *-iente* jako derivační formanty pro odvozování substantiv a adjektiv od sloves (*tocar* > *tocante*, *emerger* > *emergente*, *doler* > *doliente*).¹⁸ Z výše zmíněného vyplývá, že ze synchronního hlediska není relevantní rozlišovat participia na „přítomná“ a „minulá“, neboť funkci participia zastávají pouze participia minulá. (Z tohoto důvodu je v dalších kapitolách této práce využit termín *participia* výlučně pro participia minulá.)

¹⁰ KŘEN, M. *cnk:uvod – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 12.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:uvod>>.

¹¹ *Jazykové korpusy pro hispanisty | Ústav románských studií* [online]. c2015 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://urs.ff.cuni.cz/ustavkatedra/obory/spanelstina/zaverecne-prace/tema-prace-lingvistika/jazykove-korpusy-pro-hispanisty/>>.

¹² *Araneum Hispanicum* [online]. [cit 13.4.2022]. Dostupné z: <http://aranea.juls.savba.sk/aranea_about/_hispanicum.html>.

¹³ RAE (2009), s. 2086.

¹⁴ RAE (2009), s. 560.

¹⁵ RAE (2009), s. 560.

¹⁶ ZAVADIL, B. (2004): *Vývoj španělského jazyka. II*. Praha: Karolinum. s. 217.

¹⁷ RAE (2009), s. 2086.

¹⁸ RAE (2009), s. 560.

1.2.1.2. Minulá participia pravidelná a nepravidelná

Od minulých participií pravidelných, která se tvoří od slovesného kmene přidáním zakončení *-ado* (u sloves s infinitivem na *-ar*) nebo *-ido* (u sloves s infinitivem na *-er* nebo *-ir*), se odlišují participia nepravidelná, zakončená na *-to*, *-so* nebo na *-cho*.¹⁹ Jedná se o tvary zděděné z latiny, které po jejím vzoru mají přízvuk na slovním kmene, a nikoli na koncovce.²⁰ Níže uvádíme jejich soupis převzatý z Nueva gramática de la lengua española²¹:

- *abrir, entreabrir, reabrir* – {Ø, *entre-*, *re-*}abierto
- *absolver, disolver, resolver* – {*ab-*, *di-*, *re-*}suelto
- *cubrir, encubrir, descubrir, recubrir, redescubrir* – {Ø, *en-*, *des-*, *re-*, *redes-*}cubierto
- *decir, condecir, contradecir, desdecir, entrededir, predecir* – {Ø, *con-*, *contra-*, *des-*, *entre-*, *pre-*}dicho
- *escribir, adscribir, describir, inscribir, transcribir, suscribir, rescribir, prescribir, etc.* – {Ø, *ad-*, *des-*, *in-*, *trans-*, *su-*, *re-*, *pre-*, ...}scrito
- *hacer, deshacer, rehacer, contrahacer* – {Ø, *des-*, *re-*, *contra*}hecho; *satisfacer* – *satisfecho*
- *morir* – *muerto*
- *poner, componer, exponer, imponer, suponer, ...* – {Ø, *com-*, *ex-*, *im-*, *su-*, ...}puesto
- *romper* – *roto*
- *ver, antever, entrever, prever, rever* – {Ø, *ante-*, *entre-*, *pre-*, *re-*}visto
- *volver, devolver, envolver, revolver, desenvolver* – {Ø, *de-*, *en-*, *re-*, *desen-*}vuelto

U výše uvedených sloves je nepravidelná forma jedinou kodifikovanou formou. Existují ale i slovesa s dvojím tvarem participia (pravidelným a nepravidelným), z nichž to nepravidelné častěji stojí ve funkci přívlastku, doplňku a jmenné části verbonominálního přísudku, naopak pravidelný tvar se obvykle využívá jako součást složené slovesné formy. Toto pravidlo se týká následujících sloves²²:

- *elegir, reelegir* – {Ø, *re-*}elegido / *electo*
- *freír, sofreír, refreír* – {Ø, *so-*, *re-*}freído / *frito*²³
- *imprimir* – *imprimido* / *impreso*
- *prender* – *prendido* / *preso*
- *proveer* – *proveído* / *provisto*

Příručka NGLÉ ke každému z těchto sloves uvádí podrobnější informace, které souvisejí s jejich distribucí (geografickou, stylovou apod.) a které my budeme konfrontovat s výsledky korpusové analýzy; z tohoto důvodu je uvádíme až v kapitole 2.1.1.7.

¹⁹ Gómez Torrego (2002), s. 140.

²⁰ RAE (2009), s. 242–244.

²¹ Převzato z: RAE (2009), s. 243–244.

²² RAE (2009), s. 244.

²³ Jelikož tvary sloves *reelegir*, *sofreír* a *refreír* jsou v korpusu Araneum Hispanicum Maius zastoupeny v malém počtu výskytů, budou v této práci analyzovány pouze „základní“ podoby odpovídajících sloves (tj. *elegir* a *freír*).

1.2.2. Morfologická charakteristika minulých participií

Participium ve tvaru singuláru maskulina se tvoří prostřednictvím sufixu *-do*, který se připojuje ke kořeni slovesa pomocí tematického vokálu (*-a-* pro slovesa 1. konjugace, *-i-* pro slovesa 2. a 3. konjugace). Jako příklady mohou posloužit tři vzorová slovesa: *cantar* > *cantado*, *crecer* > *crecido*, *partir* > *partido*.²⁴ Tento defaultní tvar se užívá tehdy, pokud je participium součástí složeného slovesného času; v ostatních případech je nutné využít tvary, které se shodují s řídicím substantivem:²⁵ Singulár feminina nese namísto finálního vokálu *-o* zakončení *-a*, pro plurálové tvary se přidává morfém *-s* (*cantado*, *cantada*, *cantados*, *cantadas*).²⁶ Tyto flektivní rysy vypovídají o tom, že participium je schopno vyjádřit gramatické kategorie čísla a rodu, jež jsou vlastní adjektivům.

Mezi gramatické kategorie participií náležející do verbální sféry patří kategorie času, vidu²⁷ a slovesného rodu²⁸. Ve většině případů platí, že temporálním příznakem participií je rys [+předčasnost], aspektuálním pak [+perfektivnost] a slovesněrodovým [+pasivnost]. Existují však výjimky: Participium *amada* ve větě *Me necesita una persona amada* představuje rys [–předčasnost] a participium *pasado* ve větě *Todo tiempo pasado parece ser mejor* představuje rys [–pasivnost].²⁹ Z toho vyplývá, že pojmenování *participium minulé* ani *participium pasivní* ne vždy odpovídá reálnému užití.

1.2.3. Syntaktická charakteristika participií. Participium versus adjektivum

Podle NGLÉ mohou participia vstupovat do těchto syntaktických funkcí:

- Společně s pomocným slovesem *ser* vytvářejí pasivní konstrukce,³⁰ v nichž je participium součástí přísudku.³¹ Příklad: *El regalo fue guardado en un cajón*.
- Společně s pomocným slovesem *haber* vytvářejí složené slovesné tvary určité (*ha / haya / había / hubiera / habré / ... cantado*) i neurčité (*haber / habiendo cantado*).³²
- Ve spojení s polosponovými slovesy tvoří slovesné perifráze³³ s významem rezultativně aktivním (*tener, dejar, traer, llevar* + participium) či rezultativně pasivním (*estar, quedar, venir, ir, andar, salir* + participium).³⁴

²⁴ Gómez Torrego (2002), s. 140.

²⁵ RAE (2009), s. 2085.

²⁶ Gómez Torrego (2002), s. 50.

²⁷ RAE (2009), s. 2085.

²⁸ Zavadil – Čermák (2010), s. 341.

²⁹ Zavadil – Čermák (2010), s. 341.

³⁰ RAE (2009), s. 2087.

³¹ ZAVADIL, B. – ČERMÁK, P. (2019): *Sintaxis del español actual*. Praha: Karolinum. s. 45.

³² Gómez Torrego (2002), s. 141.

³³ RAE (2009), s. 2087.

³⁴ Zavadil – Čermák (2010), s. 326–327.

- Jsou jádrem polopredikačních klauzulí (implicitně gerundiálních nebo infinitivních).³⁵ Příklady: *Separado de Lucía, Juan no dejaba de pensar en ella. Terminada la reunión, saldremos del paseo.*
- Pokud rozvíjejí substantivum, mají funkci přívlastku (šp. *modificador nominal*); v takovém případě se jedná o adjektivní užití participia.³⁶ Příklad: *Esta noticia trata de cinco extranjeros detenidos por la policía.*
- Mají funkci doplňku ve větách typu *Lo vi derrumbado.*

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.2.2, participia jsou formálně, významově i distribučně velmi blízká adjektivům, a proto je v mnoha kontextech nesebné (či až nemožné) vzájemně od sebe tyto dvě slovní kategorie odlišit. NGLÉ uvádí tyto rozlišující znaky: Na participia se mohou (na rozdíl od adjektiv) vázat nepřímé předměty (*una vez devuelto el dinero a sus dueños*) a příslovečná určení různého typu (*los paquetes enviados ayer, comparados con los demás*), zejména pak příslovečná určení původce děje (*Fue atropellado por un coche.*).³⁷ Jinými slovy, uchovávají si část slovesných vlastností, například argumentální strukturu. Participia naopak k sobě nemohou (na rozdíl od adjektiv) připojovat negační prefixy a adverbialní sufix *-mente*.³⁸

Pro potřeby naší práce je toto odlišení velmi důležité, neboť podle gramatických příruček předepisuje distribuci pravidelných a nepravidelných participií právě skutečnost, zda se v konkrétním případě jedná o participium v plném slova smyslu, či o adjektivní užití participia. Jelikož však není vymezení vždy jednoznačné a jelikož by výsledky korpusové analýzy musely být zanalyzovány jeden po druhém, což je u větších objemů dat obtížně proveditelné, uchylujeme se v této práci ke zjednodušené distinkci definované funkčně: O participium jde tehdy, pokud je součástí slovesných tvarů s pomocnými slovesy *haber, ser, estar, tener, llevar* apod. Naopak v přívlastkovém užití jde o adjektivum.

1.2.4. Diachronní východiska pro současný stav

Během vývoje španělštiny docházelo k mnohým změnám v celém jazykovém systému, a tedy i u participií. Původní tříprvkový systém latinských participií, který čítal přítomné aktivní *amans*³⁹, minulé pasivní *amatus*⁴⁰ a budoucí aktivní *amaturus*⁴¹, se do dnešní doby zredukoval na jediné funkční participium minulé *amado* a na lexikalizované pozůstatky participia přítomného *amante* s adjektivní či substantivní slovnědruhovou platností.

³⁵ Zavadil – Čermák (2010), s. 468–469.

³⁶ RAE (2009), s. 2087.

³⁷ RAE (2009), s. 2089, 2091.

³⁸ RAE (2009), s. 2103, 2104.

³⁹ Zavadil (2004), s. 217.

⁴⁰ Zavadil (2004), s. 212.

⁴¹ Zavadil (2004), s. 222.

V latině byla minulá participia buďto „slabá“ (ta byla pravidelně tvořena koncovkami *-atus*, *-etus*, *-itus* a měla přízvuk na koncovce – např. *amátus*, *delétus*, *partítus*)⁴², nebo „silná“, se zakončením na *-tus* nebo *-sus* a s přízvukem na slovním základě – např. *díctus*, *fáctus*, *nátus*, *scríptus*, *léctus*, *tráctus*, *addúctus*⁴³. V průběhu času docházelo ke změnám hláskoslovné i morfologické povahy:

U slabých participií se koncovky *-atus* a *-itus* změnilly na *-ado* a *-ido*, koncovka *-etus* pak splynula s *-itus* a také dala *-ido*.⁴⁴ U silných participií se zakončení *-tus* vyvinulo v současné *-to* (*apertus* > *abierto*), *-sus* na *-so* (*impressus* > *impreso*)⁴⁵ a konsonantická skupina *-ct-* [kt] v latinských tvarech *dictus* a *factus* se změnila na *-ch-* [ʃ] (výsledkem bylo *dicho*, respektive *hecho*)⁴⁶.

Velká část silných participií se změnila ve slabá, tvořená pravidelně od slovesného základu koncovkami *-atus* (*-ado*) a *-itus* (*-ido*). To se týká například tvaru *ventus* (od slovesa *venire*, ‚přišlý‘) > *venido* nebo tvaru *lectus* (‚přečtený‘) > *leído*.⁴⁷ V jiných případech přežívalo na jedné straně silné participium, jehož forma se pozměnila vlivem hláskoslovných změn, a zároveň se na druhé straně vytvořilo k témuž slovesu participium slabé (analogickým vyrovnáním).⁴⁸ Výsledek mohl být čtverý:

- a) Silné participium zaniklo a do dnešní doby se dochovalo jen slabé – např. *adductus* > **aducho* / *aducido*, *tractus* > **trecho* / *traído* apod.
- b) Slabé participium zaniklo a do dnešní doby se dochovalo jen silné – např. *ruptus* > *roto* / **rompido*, *apertus* > *abierto* / **abrido* apod.
- c) Dochovala se obě participia, přičemž slabé se používá ve složených slovesných tvarech, v absolutních konstrukcích a ve slovesných perifrázích, silné pak se zcela lexikalizovalo jako adjektivum – např. *abstractus* > *abstracto* (adj.) / *abstraído* (ptc.); *suspensus* > *suspenso* (adj.) / *suspenido* (ptc.) apod.
- d) Dochovala se obě participia a obě se mohou používat jak v adjektivní funkci, tak jako součást složených slovesných tvarů, slovesných perifrází a absolutních konstrukcí – např. *electus* > *electo* / *elegido*, *frictus* > *frito* / *freído*.^{49,50}

Z výše uvedených bodů vyplývá, že ve vývoji španělštiny funguje většinová tendence ke zpravidelňování původně silných participií. Tyto nově vzniklé, pravidelné formy pak buďto zcela nahrazují ty původní, nebo spolu obě formy koexistují, původní jako adjektivum a nová jako participium. Na otázku, zda tento trend platí i u bodu d), se pokusíme odpovědět na základě korpusové analýzy v analytické části.

⁴² Zavadil (2004), s. 213. Označení přízvuku čárkou je vlastní.

⁴³ Zavadil (2004), s. 213–217. Označení přízvuku čárkou je vlastní.

⁴⁴ Zavadil (2004), s. 213.

⁴⁵ Zavadil (2004), s. 213–217.

⁴⁶ ZAVADIL, B. (1998): *Vývoj španělského jazyka. I.* Praha: Karolinum. s. 198.

⁴⁷ Zavadil (2004), s. 214.

⁴⁸ Zavadil (2014), s. 214–217.

⁴⁹ Zavadil (2004), s. 214–217.

⁵⁰ Čermák – Zavadil (2010), s. 342.

2. Praktická část

2.1. Konkurence pravidelné a nepravidelné formy participia v korpusu Araneum Hispanicum Maius

V této sekci analytické části bude na základě korpusu Araneum Hispanicum Maius zkoumáno reálné užití participií od sloves *elegir, freír, imprimir, prender* a *proveer* a bude posouzeno, která forma, zdali pravidelná či nepravidelná, má v kterém kontextu vyšší frekvenci užití. Než však dojde k představení analýzy a uvedení jejích výsledků, je na místě shrnout teoretické poznatky uvedené v kodifikačních příručkách španělského jazyka a v publikacích o jazykovém vývoji.

Slovesa *elegir, freír, imprimir, prender* a *proveer* mají kodifikované dva tvary participia, která mají zaměnitelnou distribuci, nicméně je častější, že nepravidelné participium se užívá jako přívlastek, doplněk nebo jmenná část přísudku jmenného se sponou (tj. v kontextech shodných s adjektivy), tvar pravidelný oproti tomu tvoří součást složené slovesné formy.⁵¹ Tato tendence platí ve vývoji španělštiny obecně a lze ji sledovat na mnoha dalších příkladech (srov. sekci 1.2.4, odstavec označený písmenem c).

Korpusová analýza, pomocí které je zkoumána distribuce pravidelných a nepravidelných participií a jejíž výsledky podávají následující kapitoly, se zaměřuje nejprve na užití participia v kontextech, kde je ono slovesným tvarem a tvoří součást vyššího morfologického celku (kap. 2.1.1). Tím se myslí jmenovitě tyto případy:

1. složené slovesné tvary (se slovesem *haber*),
2. trpný rod (se slovesem *ser*),
3. slovesné perifráze (se slovesy *estar, tener, salir, ir, quedar, dejar, venir, traer, llevar, andar*).⁵²

Následně, v kapitole 2.1.2, bude analyzována konkurence tvarů participií v adjektivních kontextech (tedy tam, kde má participium přívlastkovou větněčlenskou platnost) a poté v kontextech substantivizovaných (tedy tam, kde je participium nominalizováno prostřednictvím určitého členu) (kap. 2.1.3).

Pouhým dezideratem však zůstává analýza užití participií v polopredikačních klauzulích, neboť vyhledávací nástroje webového rozhraní Českého národního korpusu ani současná úroveň značkování (tagování) slov v korpusu dosud neumožňují uspokojivě a spolehlivě nalézt všechny kýžené výskyty tohoto strukturně poměrně složitého gramatického jevu.

⁵¹ RAE (2009), s. 244.

⁵² Skutečnost, že sloveso *estar* nepovažujeme za formant trpného rodu a že pro slovesné perifráze vybíráme právě tuto omezenou množinu sloves, je konvenční řešení, jež jsme zvolili na základě Mluvnice současné španělštiny (Zavadil – Čermák, 2010). Viz Zavadil – Čermák (2010), s. 325–328.

2.1.1. Konkurence forem v kontextech, kde participium je slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku⁵³

Korpusová analýza, jejímž cílem bylo zjistit počet výskytů pravidelného a nepravidelného participia v daném kontextu, probíhala na základě tohoto dotazu: [lemma="haber" | lemma="ser" | lemma="tener" | lemma="dejar" | lemma="traer" | lemma="llevar" | lemma="estar" | lemma="quedar" | lemma="venir" | lemma="ir" | lemma="andar" | lemma="salir"] [word="_____"].

V první části dotazu stojí lemmata (tj. všechny slovní tvary) sloves, která společně s participiem vytvářejí složený slovesný tvar, trpný rod nebo slovesnou perifrázi. Druhou část pak představuje samotný tvar participia, pravidelného či nepravidelného, od konkrétního slovesa. Tudíž na místo vynechávky bylo postupně dosazeno "elect(o|a|os|as)", "elegid(o|a|os|as)", "frit(o|a|os|as)" apod. U sloves *freír* a *proveer* bylo nutné do dotazu zahrnout grafickou podobu s přízvukem i bez něj, neboť se předpokládá, že v textech korpusu Araneum, jež pochází z internetových, ortograficky ne vždy vytríbených zdrojů, se mohou vyskytovat obě varianty. Dotaz proto zněl "fre(i|í)d(o|a|os|as)", respektive "prove(i|í)d(o|a|os|as)".

Jelikož sloveso *haber* se nepodílí jen na tvorbě složených slovesných časů, ale funguje též jako plnovýznamový lexém s významem „existence“ či „nacházení se někde“, bylo nutné výsledky vyhledávání ošetřit tak, aby ve výsledné statistice nefigurovaly výsledky tohoto typu:

(1) En cada farmacia de la Comunidad de Madrid **hay impresos** disponibles para que los usuarios se declaren insumisos al repago.⁵⁴

(2) La dicotomía reforma-revolución debe ser superada por medio de la implantación de una democracia directa de facto que no requeriría ninguna reforma legal: para disponer de una múltiple Iniciativa Legislativa Popular permanente basta con que **haya electos** que trasmitan esas propuestas en las instituciones.⁵⁵

U slovesa *prender*, respektive u jeho nepravidelného participia *preso*, byl zadán speciální negativní filtr pro vytrídění podobných nerelevantních výsledků (viz sekci 2.1.1.4), u ostatních sloves se tyto šumy vůbec nevyskytovaly nebo se objevovaly v méně znatelné míře, a proto mohly být odstraněny ručně.

Dalším problematickým jevem, na nějž jsme v průběhu korpusové analýzy narazili, je homonymie forem sloves *ser* a *ir* v jednoduchém perfektu (*fue* = ‚byl‘ i ‚šel‘) a v subjunktivu préterita imperfekta (*que fuera* = ‚že byl‘ i ‚že šel‘). Tato nedůslednost je dána nedostatečným značkováním (tagováním) slov v texech korpusu Araneum a způsobuje, že při statistickém vyhodnocování výsledků

⁵³ „Vyšším morfologickým celkem“ se zde myslí složené slovesné časy, trpný rod a slovesné perifráze. Toto vymezení, nastíněné v nadpise kapitoly 2.1.1, vytváří opozici vůči kontextům, kde participium funguje jako adjektivum – viz kap. 2.1.2.

⁵⁴ Zdroj: <<http://www.lamarea.com/tags/copago/>>.

⁵⁵ Zdroj: <<http://casdeiro.info/textos/index.php/2011/05/>>.

se objevuje kategorie "ir|ser". Po přezkoumání části výsledků jsme došli ke stanovisku, že většina výsledků odpovídá slovesu *ser*, a proto řadíme tyto ambivalentní výsledky právě ke slovesu *ser*.

Následující sekce pojednávají o výsledcích deseti dílčích studií a následně jsou na jejich základě formulovány závěry.

2.1.1.1. *Elegir: elegido vs. electo*

Tabulka 1 podává údaje o počtu výskytů pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *elegir* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku.

	výskyt <i>electo</i>	výskyt <i>elegido</i>	poměr výskytu <i>electo / elegido</i>	poměr výskytu <i>elegido / electo</i>	výskyt <i>electo</i> v procentech
složené časy (<i>haber</i>)	11	12325	0,001	1000	0,1 %
trpný rod (<i>ser</i>)	2013	15764	0,128	7,813	11,3 %
opisné vazby	210	887	0,237	4,219	19,1 %

Tabulka 1: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *elegir* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

Jak je patrné, do kontextů vymezených v názvu této kapitoly (viz 2.1.1) vstupuje častěji participium pravidelné, nicméně existují i případy s participiem nepravidelným, jichž je naprostá menšina. Nejzřetelnější rozdíl ve výskytu jednotlivých tvarů je ve složených časech se slovesem *haber*, kde se pravidelná forma vyskytuje 1000krát častěji než nepravidelná. U trpného rodu se slovesem *ser* je pravidelná forma zastoupena jen 7,8krát častěji a u opisných vazeb 4,2krát častěji.

Z výše uvedeného vyplývá, že distribuce participií slovesa *elegir* dodržuje stále týž trend, jen v různé intenzitě. Pokud však detailněji zanalyzujeme opisné vazby (viz Tabulka 2), zjistíme, že poji-li se participium se slovesy *quedar* a *ir*, je poměr počtu výskytů tvarů *electo* a *elegido* vyrovnanější, než tomu je u ostatních sloves. Konkrétně z 62 výskytů ve spojení se slovesem *quedar* připadá na nepravidelný tvar přibližně třetina; počet jeho výskytů ve spojení se slovesem *ir* pak dokonce převyšuje počet výskytů nepravidelné formy, byť ne nikterak výrazně. Posledně zmíněný případ představuje vybočení z tendence vyplývající ze zobecněných výsledků analýzy.

	výskyt <i>electo</i>	výskyt <i>elegido</i>	poměr výskytu <i>electo / elegido</i>	poměr výskytu <i>elegido / electo</i>	výskyt <i>electo</i> v procentech
<i>estar</i>	3	122	0,025	40,667	2,4 %
<i>tener</i>	2	85	0,024	42,500	2,3 %
<i>salir</i>	100	558	0,179	5,580	15,2 %
<i>ir</i>	84	77	1,091	0,917	52,2 %
<i>quedar</i>	21	41	0,512	1,952	33,9 %
<i>dejar</i>	0	2	0,000	–	0,0 %
<i>venir</i>	0	2	0,000	–	0,0 %

Tabulka 2: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *elegir* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí slovesné perifráze (opisné vazby). Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.2. *Freír: freído vs. frito*

U slovesa *freír* lze pozorovat jasnou preferenci nepravidelné formy participia ve všech kontextech (viz Tabulku 3). U opisných vazeb převažuje *frito* nad *freído* zcela, u trpného rodu je nepravidelná forma zastoupena v 94,3 % případů a složené slovesné časy preferují tvar *frito* v 82,8 % případů. Jedná se o zcela opačný trend, než jaký jsme pozorovali u slovesa *elegir*, kde byla zaznamenána (až na sloveso *ir*) více či méně jednoznačná inklinace ke tvaru pravidelnému, srov. např. výskyt lemmatu *ser elegido* (15 764krát) oproti lemmatu *ser freído* (5krát) nebo výskyt lemmatu *haber elegido* (12 325krát) oproti lemmatu *haber freído* (20krát).

	<i>frito</i>	<i>freído</i>	<i>frito</i> (v procentech)
složené časy (<i>haber</i>)	96	20	82,8 %
trpný rod (<i>ser</i>)	83	5	94,3 %
opisné vazby	425	0	100 %

Tabulka 3: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *freír* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.3. *Imprimir: imprimido vs. impreso*

Participia slovesa *imprimir* se povahou své distribuce podobají slovesu *freír*: Jasně u nich převažuje forma nepravidelná, která se v opisných vazbách vyskytuje téměř ve 100 % případů (pravidelná forma byla zaznamenána pouze šestkrát) a v trpném rodě v 95 % případů; u složených slovesných časů, stejně jako u slovesa *freír*, je inklinace k nepravidelnému tvaru méně vyhraněná, distribuce obou forem je zde v poměru 3 : 1.

	<i>impreso</i>	<i>imprimido</i>	<i>impreso</i> (v procentech)
složené časy (<i>haber</i>)	387	127	75,3 %
trpný rod (<i>ser</i>)	818	44	94,9 %
opisné vazby	1358	6	99,6 %
		z toho <i>estar</i> : 2 <i>tener</i> : 4	

Tabulka 4: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *imprimir* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.4. *Prender: prendido vs. preso*

V otázkách pravidelných a nepravidelných participií je sloveso *prender* oproti ostatním slovesům (tj. *elegir*, *freír*, *imprimir*, *probeer*) značně specifické. Nueva gramática de la lengua española přiznává slovesu *prender* oba tvary participia,⁵⁶ naopak Diccionario de la lengua española v hesle „prender“ uvádí

⁵⁶ RAE (2009), s. 244.

pouze tvar pravidelný (tj. *prendido*) a pro tvar *preso* vytváří samostatné heslo, kde jsou jeho jednotlivá užití označena jako adjektivum.⁵⁷ Tímto tvrzením se dané sloveso de facto dostává do kategorie sloves označených písmenem c) v sekci 1.2.4 (viz tam). My jej však dále analyzujeme – podle příručky NGLÉ – jako sloveso s dvojím tvarem participia.

Zadali-li bychom do vyhledávání v korpusu dotaz uvedený v kapitole 2.1.1 a výsledky dále nefiltrovali, dostali bychom mimo jiné údaj, že spojení *haber preso* se v korpusu nachází 180krát. Abychom však z výsledků eliminovali případy typu

Chávez sostuvo que “en Venezuela no **hay presos** políticos”.⁵⁸

a jim podobné, které neodpovídají námi zkoumanému předmětu a jichž se vyskytuje značné množství, bylo nutné zadat negativní filtr v tomto znění: [word!="haya" | word!="hay" | word!="había" | word!="hubiera" | word!="habrá" | word!="habría"] [word="pres(o|a)s"]. Ten se zakládá na skutečnosti, že ačkoli sloveso *haber* indikuje existenci více entit, označených substantivem v plurálu, zůstává jeho tvar v jednotném čísle, což se projevuje neexistencí obligatorní shody slovesa se substantivem.

Následně korpus zobrazuje 24 výsledků spojení *haber preso*; od těch je nutno odebrat všechny ty,

- v nichž se vyskytuje *hay preso* nebo *hay presa* (3 výsledky);
- které se objevují v cizojazyčných textech (katalánských, portugalských, italských) a do španělskojazyčného korpusu byly zařazeny nedopatřením (4 v.);
- které pocházejí z domény comedias.org, jelikož se jedná o texty raněnovověkých dramatiků (Calderón de la Barca, Tirso de Molina), které pro dobu svého vzniku neodpovídají účelu naší práce, tj. zkoumat jazyk současný (13 v.);
- které pocházejí z domény biblia.es rovněž z důvodu neaktuálnosti jazyka (1 v.).

Zbývající tři výsledky byly také – s ohledem na zaměření studie – uznány irelevantními, jelikož svým obsahem i formálními prostředky působí více či méně archaicky. Příklad:

Corrían los años de 1235, cuando los capitanes de la frontera, especialmente los de la Encomienda de Martos, juntando sus tropas hicieron una entrada contra las tierras de Córdoba; y como **hubiesen preso** a unos moros, estos, porque los cristianos no les hiciesen mal, y por estar mal avenidos con el gobierno cordobés, concertaron darles entrada una noche a la ciudad.⁵⁹

Finální stav výsledků korpusové analýzy poskytuje Tabulka 5. Z ní je patrné, že se u slovesa *prender* setkáváme se dvěma protichůdnými tendencemi: Na jedné straně složené slovesné časy zcela vylučují užití nepravidelné formy participia, na straně druhé trpný rod a opisné vazby značně preferují právě tvar nepravidelný. Podobnou rozpolcenost spatřujeme i ve výsledcích analýzy jednotlivých

⁵⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *prender* | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/prender?m=form>>.

⁵⁸ Zdroj: <<http://www.rnw.nl/espanol/article/%C2%BFes-el-momento-pol%C3%ADtico-para-que-nicol%C3%A1s-maduro-perdone>>

⁵⁹ Zdroj: <http://librodehorasyhoradelibros.blogspot.com.ar/2008/04/desperta-ferro-los-almogvares-de-jan_09.html>

slovesných perifrází (viz Tabulku 6), z nichž část výrazně dává přednost formě nepravidelné (*ir, estar, llevar*), část naopak formě pravidelné (*andar, salir*) a část připouští obě formy, jejichž výskyt je více či méně vzájemně vyrovnaný (*dejar, quedar, venir, tener*).

	<i>preso</i>	<i>prendido</i>	<i>preso</i> (v procentech)
složené časy (<i>haber</i>)	0	331	0 %
trpný rod (<i>ser</i>)	1168	66	94,7 %
opisné vazby	2265	417	84,5 %

Tabulka 5: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *prender* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

	<i>preso</i>	<i>prendido</i>	<i>preso</i> (v procentech)
<i>ir</i>	274	5	98,2 %
<i>estar</i>	1472	159	90,3 %
<i>llevar</i>	200	31	86,6 %
<i>traer</i>	15	3	83,3 %
<i>tener</i>	135	42	76,3 %
<i>venir</i>	4	3	57,1 %
<i>quedar</i>	138	121	53,3 %
<i>dejar</i>	25	40	38,5 %
<i>andar</i>	2	7	22,2 %
<i>salir</i>	0	6	0,0 %

Tabulka 6: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *prender* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí slovesné perifráze (opisné vazby). Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.5. *Proveer: Proveído vs. provisto*

Sloveso *proveer* představuje stejnou tendenci jako slovesa *freír* a *imprimir*, tj. (a) preference tvarů nepravidelných před pravidelnými, (b) nejvíce vyhraněný podíl u opisných vazeb (téměř 99 : 1), (c) nejméně vyhraněný, přesto zřetelně viditelný podíl ve složených časech (79 : 21). Výsledky korpusové analýzy jsou zaznamenány v Tabulce 7.

	<i>provisto</i>	<i>proveído</i>	<i>provisto</i> (v procentech)
složené časy (<i>haber</i>)	390	104	78,9 %
trpný rod (<i>ser</i>)	613	90	87,2 %
opisné vazby	1044	12 z toho <i>estar</i> : 8 <i>venir</i> : 2	98,9 %

Tabulka 7: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa *proveer* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.6. Statistické závěry

Pokud bychom chtěli shrnout výsledky korpusové analýzy zaměřené na konkurenci pravidelné a nepravidelné formy participia, lze na nejobecnější rovině vymezit dvě základní tendence. Jako kritérium zvolíme celkový počet výsledků pravidelné a nepravidelné formy participia. Hodnoty budou následující (viz Tabulku 8):

	<i>electo</i>	<i>elegido</i>	<i>frito</i>	<i>freído</i>	<i>impreso</i>	<i>imprimido</i>	<i>preso</i>	<i>prendido</i>	<i>provisto</i>	<i>proveído</i>
složené časy (<i>haber</i>)	11	12325	96	20	387	127	0	331	390	104
trpný rod (<i>ser</i>)	2013	15764	83	5	818	44	1168	66	613	90
opisné vazby	210	887	425	0	1358	6	2265	417	1044	12
celkem výskytů	2234	28976	604	25	2563	177	3433	814	2047	206
celkový podíl výskytů nepravidelné formy	7,2 %		96,0 %		93,5 %		80,8 %		90,9 %	

Tabulka 8: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

Podíl výskytů nepravidelné formy vůči formě pravidelné indikuje dva póly. (A) Na jedné straně se vyskytuje sloveso *elegir*, jehož nepravidelný tvar *electo* se objevuje pouze v 7,2 % případů, kdy je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. (B) Na straně druhé se nacházejí všechna ostatní (námi zkoumaná) slovesa; u nich naopak převládá nepravidelný tvar participia, a to nejjasněji u slovesa *freír* (v 90 % případů), dále u sloves *imprimir* a *proveer* (93,5 %, respektive 90,9 %) a nejméně vyhraněně, přesto zřetelně u slovesa *prender* (80 %).

Kategorii označenou v předchozím odstavci písmenem B můžeme detailněji rozčlenit na další dva trendy: Častěji zastoupený je trend pozorovatelný u sloves *freír*, *imprimir* a *proveer*, kdy se nejednoznačnější inklinace k tvaru nepravidelnému vyskytuje v kontextu opisných vazeb (u slovesa *freír* se ve slovesných vazbách objevuje tvar nepravidelný ve 100 procentech případů), o něco méně vyhraněná je konkurence tvarů v kontextu trpného rodu a největší variabilita, byť s jasnou převahou tvaru nepravidelného, se nalézá u složených slovesných tvarů. Od této tendence se odlišuje sloveso *prender*, které má nulový výskyt formy *haber preso*, jednak má oproti slovesům *freír*, *imprimir* a *proveer* vyšší variabilitu forem u slovesných perifrází (pouze 80,8 %). Související statistiku podává Tabulka 9.

	<i>elegir – electo</i>	<i>prender – preso</i>	<i>freír – frito</i>	<i>imprimir – impreso</i>	<i>proveer – provisto</i>
složené časy (<i>haber</i>)	0,1 %	0,0 %	82,8 %	75,3 %	78,9 %
trpný rod (<i>ser</i>)	11,3 %	94,7 %	94,3 %	94,9 %	87,2 %
opisné vazby	19,1 %	84,5 %	100,0 %	99,6 %	98,9 %

celkový podíl výskytů nepravidelné formy (v %) ⁶⁰	7,2 %	80,8 %	96,0 %	93,5 %	90,9 %

Tabulka 9: Podíl výskytu nepravidelné formy participia sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *probeer* v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

2.1.1.7. Porovnání výsledků analýzy s normativní příručkou *Nueva gramática de la lengua española*

Na tomto místě bychom chtěli námi zjištěné výsledky korpusové analýzy porovnat s výroky uvedenými v *Nueva gramática de la lengua española*; ty se však většinou týkají distribuce participií ve složených časech a obvykle se nevyjadřují ke kontextům, kde je participium součástí trpného rodu.

(1) Ke slovesu *elegir* NGLE uvádí, že ve složených časech je častější forma *han elegido* než *han electo* a že v trpném rodě je naopak frekventovanější užití participia nepravidelného; tyto tendence jsou markantní obzvláště v americké španělštině.⁶¹ Prvně zmíněnému výroku výsledky korpusové analýzy odpovídají – tvar *haber elegido* se vyskytuje v 99,9 % případů; druhý výrok ovšem analýza nepotvrdila, jelikož nepravidelný tvar má v trpném rodě pouze 11,3% zastoupení. Je však nutné konstatovat, že korpus Araneum Hispanicum Maius není schopen rozlišit texty podle jejich původu, a proto naše závěry platí obecně pro všechna španělsky hovořící území a není možné je vztáhnout jen k Americe, jak to činí NGLE.

(2) Distribuci participií slovesa *freír* NGLE nijak blíže nezpřesňuje, jen komentuje, že v mnoha státech tvary *han freído* a *han frito* alternují, střídají se.⁶² Naše analýza opět nepočítá s geografickým hlediskem, nicméně konkurence forem v poměru 4,8 : 1 ve prospěch tvaru nepravidelného se nezdá být zjištěním, které by podporovalo tezi NGLE; naopak dle našeho soudu je zde zřejmá inklinace k tvaru *han frito*.

(3) Sloveso *imprimir* dle slov NGLE preferuje ve složených slovesných časech participium nepravidelné,⁶³ čemuž odpovídá i výskyt v korpusu (forma *haber impreso* je zde zastoupena v 75,3 % kontextů).

(4) Pokud jde o sloveso *prender*, NGLE uvádí, že ve složených časech se nedoporučuje užití formy *preso*, naopak v trpném rodě je tato forma častější.⁶⁴ Tento stav odráží i výsledek korpusové analýzy, který zaznamenává stoprocentní výskyt tvaru *prendido* ve spojení se slovesem *haber* a 94,6% výskyt tvaru *preso* v trpném rodě.

(5) Ke slovesu *probeer* se NGLE nevyjadřuje, my jsme však zaznamenali pro kontext složených časů i trpného rodu tendenci k užívání tvaru nepravidelného (*provisto*), a to v 78,9 %, respektive v 87,2 % případů.

⁶⁰ Již zařazeno v Tabulce 8.

⁶¹ RAE (2009), s. 244–245.

⁶² RAE (2009), s. 244.

⁶³ RAE (2009), s. 244.

⁶⁴ RAE (2009), s. 245.

Z výše uvedených tvrzení vyplývá, že tendence vysledované na základě korpusu Araneum Hispanicum Maius a úzus zaznamenaný v NGLE si odpovídají u sloves *imprimir* a *prender*; naopak u sloves *elegir* a *freír* podávají oba zdroje vzájemně odlišné závěry.

V souvislosti s opisnými vazbami, v níž má participium syntaktickou funkci doplňku, můžeme zmínit obecnou poučku, kterou uvádí NGLE jedinou, a to že nepravidelné tvary participií se uplatňují častěji než pravidelné v kontextech, kde mají větněčlenskou platnost přívlastku (*modificador nominal*), doplňku (*complemento predicativo*) a jmenné části verbonominálního predikátu (*atributo*).⁶⁵ K tomuto tvrzení však lze jen těžko vztáhnout námi zjištěná fakta, neboť přívlastkovému užití se věnuje až kapitola 2.1.2 a pojmy *verbonominální predikát* a *doplňek* chápe NGLE jinak než česká tradice (na níž se zároveň zakládají principy této práce).⁶⁶

Na obecné rovině NGLE konstatuje, že ve složených slovesných formách se obvykle užívají pravidelné tvary participií;⁶⁷ to rovněž koreluje s celkovou „vývojovou“ tendencí představenou v odstavci označeném písmenem c) v kapitole 1.2.4. Proti tomuto tvrzení, jak jsme díky korpusové analýze dokázali, však mluví kupříkladu existence následujících ilustračních vět:

(1) Una vez que se **ha electo** la categoría, se especifica qué cantidad de dinero se desea percibir – un monto aproximado–.⁶⁸

(2) Este pollo está realizado con una técnica que le vi utilizar a Jamie Oliver en la tele, el asunto consiste en dejar el pollo muy dorado y crujiente, el resultado fue estupendo, queda como si lo **hubiésemos frito** pero sin nada de grasa, es genial y la voy a incorporar a mis recetas.⁶⁹

(3) La voz partido no podía ni puede reclamar otra acepción sino la de atomizador y disgregante social que el liberalismo de ahora y las facciones de toda decadencia histórica **han impreso** como sello indeleble en tan repugnante dicción.⁷⁰

(4) Arsenius **había provisto** financiamiento y su red comercial al servicio de las industrias de droides del Archiduque geonosiano Poggle el Menor.⁷¹

2.1.2. Konkurence forem v adjektivních kontextech

Jak již bylo zmíněno v teoretické kapitole 1.2.3, participium se může uplatňovat – vedle kontextů, kde je slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku – také v adjektivní funkci jako tzv. „modificador nominal“. ⁷² Jinými slovy, rozvíjí substantivum a má tedy větněčlenskou platnost přívlastku.

⁶⁵ RAE (2009), s. 244.

⁶⁶ K tomu viz RAE (2009), s. 2774 a 2864. Viz též Zavadil – Čermák (2019), s. 42–44 a 97–101.

⁶⁷ RAE (2009), s. 244.

⁶⁸ Zdroj: <<http://yoostation.com/internet-un-aliado-en-la-busqueda-de-empleo/>>

⁶⁹ Zdroj: <<http://www.cocinayaficiones.com/category/recetas-2/cocinas-del-mundo/cocina-oriental/page/5/>>

⁷⁰ Zdroj: <<http://www.filosofia.org/hem/194/esp/9421031b.htm>>

⁷¹ Zdroj: <<http://warsrepublica.foroa.org/t30-ficha-de-ignus>>

⁷² RAE (2009), s. 2087.

Základem pro korpusovou analýzu participií, která mají adjektivní / přívlastkovou funkci, byl dotaz [tag="N.*"] [word="_____"]. První část dotazu využívá morfologické značkování (tagování) slov v korpusu; substantiva zde mohou obdržet tag "NC" (obecná jména), "NP" (vlastní jména) a "NMEA" (jména vyjadřující míru – např. *litro, metro*). Jelikož chceme do analýzy zahrnout veškerá podstatná jména, volíme tag "N.*". Do druhé části dotazu pak dosadíme konkrétní participium s možnými koncovkami, tedy "elect(o|a|os|as)", "imprimido(o|a|os|as)" apod. Tento dotaz pro svou jednoduchost však zobrazuje i nerelevantní výsledky tohoto typu:

(1) Sin embargo, esos representantes, una **vez electos**, muy pronto se sacuden sus ideologías de campaña para sumarse, en los hechos, a quienes profesan y defienden ideas claramente derechistas.⁷³

(2) Una burocracia **no electa** y el errático nacionalismo económico alemán , cuyo único programa es que Merkel logre mantenerse en el poder tras las generales de otoño de 2013, tiemblan sólo de pensarlo.⁷⁴

(3) El violador salió este jueves de la Prisión Estatal de Montana , en Deer Lodge , a pesar de que los Fiscales insisten que por el crimen que cometió debió estar por lo menos dos **años preso**.⁷⁵

(4) y con un montón más de buenos adjetivos , describen sus compañeros y estudiantes a Mabel Lisandra Cabrera Comet, primera instructora de arte del **país electa** candidata directa al XVIII Festival Mundial de la Juventud y los Estudiantes, con sede en Ecuador el próximo diciembre.⁷⁶

První tři šumy mohly být systematicky ošetřeny tím, že se do dotazu zadal negativní filtr pro slova *vez, no, año / años* (a pro další časová určení), a jeho výsledná podoba pak vypadala takto: [tag="N.*" & word!="no" & word!="vez" & word!="añ(o|s)" & word!="me(s|es)" & word!="dí(a|as)"] [word="elect(o|a|os|as)"]. I tak ovšem jeho formulace neeliminuje možné šumy (např. viz větu č. 4 v předchozím odstavci), kteréžto je třeba odstranit ručně, a zároveň do analýzy nezahrnuje případy, kdy se participium-adjektivum v textu nachází vůči řídicímu substantivu dále než na pozici „jedna vpravo“ nebo je vůči němu anteponované (byť by takových výsledků zřejmě nebylo mnoho).

2.1.2.1. Celkový výsledek korpusové analýzy participií v adjektivní funkci

Podobně jako tomu bylo v předcházející analýze, i zde můžeme sledovat dvě protichůdné tendence (viz Tabulka 10). Pokud vypočítáme, jaký je podíl počtu nepravidelných participií vůči počtu výskytů obou tvarů v adjektivní funkci, pak na jedné straně dostaneme cifry blížíící se 100 %, a to u sloves *freír, imprimir* a *proveer*, na straně druhé naopak cifry zcela opačné, a to u slovesa *elegir* (22,2 %); sloveso *prender* pak stojí blíže k prvně zmíněnému extrému, i když jeho inklinace k tvarům nepravidelným není tolik vyhraněná.

⁷³ Zdroj: <<http://maximokinast.blogia.com/temas/politica.php>>.

⁷⁴ Zdroj: <<http://www.waltergoobar.com.ar/index.php/notices/view/931/espana-en-el-punto-de-mira.html>>.

⁷⁵ Zdroj: <<http://www.laopinion.com/liberan-profesor-violador-hispana-Cherice-Moralez>>.

⁷⁶ Zdroj: <<http://www.waltergoobar.com.ar/index.php/notices/view/931/espana-en-el-punto-de-mira.html>>.

	<i>elegir</i>	<i>freír</i>	<i>imprimir</i>	<i>prender</i>	<i>proveer</i>
absolutní výskyt nepravidelného participia	4879	7255	11240	2538	1729
absolutní výskyt pravidelného participia	17086	6	52	572	104
výskyt nepravidelného participia v procentech	22,2 %	99,9 %	99,5 %	81,6 %	94,3 %

Tabulka 10: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer* v kontextech, kde má participium adjektivní (přívlastkovou) funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

V této souvislosti je možné prozkoumat, čím je u jednotlivých sloves dán sklon k užívání jednoho či onoho tvaru participia. Proto budou v následujících sekcích (2.1.2.2–2.1.2.6) podrobena analýze jednotlivá slovesa.

2.1.2.2. *Electo / elegido* v adjektivní funkci

U slovesa *electo* jsme na základě korpusové analýzy vyzorovali tendenci k užívání pravidelného participia, jež je zastoupeno v 77,8 % výskytů. Díky statistické funkci „kolokace“ bylo možné zmapovat, s kterými slovy se dané participium-adjektivum nejčastěji spojuje. Pro obě participia uvádíme v Tabulce 11 nejčastější řídicí substantiva i s frekvencí jejich výskytu.

<i>electo</i>		<i>elegido</i>	
<i>presidente</i>	1 556	<i>lugar</i>	1 036
<i>cargo</i>	374	<i>tema</i>	480
<i>diputado</i>	313	<i>pueblo</i>	340
<i>alcalde</i>	218	<i>fecha</i>	333
<i>gobierno</i>	210	<i>persona</i>	275
<i>representante</i>	195	<i>escenario</i>	268
<i>gobernador</i>	158	<i>destino</i>	266
<i>miembro</i>	120	<i>color</i>	263
<i>funcionario</i>	114	<i>opción</i>	261
<i>concejal</i>	105	<i>gobierno</i>	259
<i>senador</i>	104	<i>día</i>	211
<i>autoridad</i>	93	<i>nombre</i>	199
<i>candidato</i>	64	<i>ciudad</i>	194
<i>obispo</i>	63	<i>presidente</i>	192
<i>legislador</i>	60	<i>representante</i>	177
<i>político</i>	56	<i>camino</i>	153
...	...	...	...
celkem	4879	celkem	17086

Tabulka 11: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí participia slovesa *elegir* užitá v adjektivní funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

Jak je patrné, participia-adjektiva *electo* se nejčastěji spojují se substantivy s významem „osoba či skupina osob s významnou (politickou či jinou) funkcí“. Naopak u tvaru *elegido* se substantivum

s touto sémantikou (konkrétně *gobierno*) nachází z hlediska frekventovanosti až na desáté pozici, byť jeho absolutní výskyt (259) je vyšší než u tvaru *electo* (210). Tvar *elegido* k sobě daleko častěji vážou substantiva označující „místo“ (*lugar, pueblo, ciudad, camino*), „časové určení“ (*fecha, día*), „možnost či alternativu“ (*escenario, destino, opción*) a další abstraktní (*tema, color*) či konkrétní entity (*persona, gobierno, nombre, presidente, representante*). Tato skutečnost dokazuje vyšší sémantickou rozrůzněnost řídicích substantiv u tvaru *elegido*, než je tomu u tvaru *electo*.

2.1.2.3. *Frito / freído v adjektivní funkci*

Pokud jde o konkurenci forem *frito* a *freído* v adjektivní funkci, je zde jasně upřednostňován tvar nepravidelný, který se vyskytuje v 99,9 % kontextů; tvar pravidelný byl zaznamenán pouze v 6 výskytech. Motivace pro výběr tvaru pravidelného v těchto šesti výskytech nebyla uspokojivě odhalena. Zřejmě ji nelze hledat v textu samotném a uvažovat o preferenci podmíněné sémantikou řídicích substantiv (jako u participií slovesa *elegir*); jeví se relevantnější spojovat ji spíše se subjektivními, vnětectovými stylovými faktory (vzdělání pisatele, sociální i geografická příslušnost či jeho osobní idiolekt). Pro ilustraci uvádíme všech šest výskytů tvaru *freído* v adjektivní funkci:

(1) En algunos casos para rematarlo del todo se pone chorizo o un **huevo freído** encima y patatas alrededor del plato.⁷⁷

(2) Pajeon. Son **crepas freídas** con cebolla verde, mariscos y verduras. No es picante.⁷⁸

(3) Al mismo tiempo no podrás incorporar el plátano como fruta, las carnes rojas, **las comidas freídas**, los alimentos azucarados, los embutidos y el pollo.⁷⁹

(4) Todo alimento o **preparación freído** en abundante sustancia grasa, en algunos casos tiene connotación despectiva.⁸⁰

(5) Para servir se rocían con una salsa elaborada con cebolla, tomate, ajíes y **perejil freídos** en grasa.⁸¹

(6) La ratatouille, una mezcla de **vegetales** del huerto **freídos** en aceite de oliva.⁸²

2.1.2.4. *Impreso / imprimido v adjektivní funkci*

I u slovesa *imprimir* je výrazně preferovanější tvar nepravidelný, kterýžto se vyskytuje v 99,5procentním zastoupení. Jeho pravidelný protějšek byl nalezen pouze v 52 případech, z nichž se ve

⁷⁷ Zdroj: <<http://lefabuleuxdestinduchocolat.blogspot.co.uk/2011/05/francesinha-la-recepta-viatgerala.html>>.

⁷⁸ Zdroj: <<http://naranjitasasiaticas.foroactivos.net/t542-k-foodlos-basicos-a-probar>>.

⁷⁹ Zdroj: <<http://www.dietasyalimentacion.net/adelgazar-con-el-te-rojo/>>.

⁸⁰ Zdroj: <<http://www.ciberchef.com/glosario.php?letra=F&numero=752&tabla=G>>.

⁸¹ Zdroj: <<http://www.elfolkloreargentino.com/comidas.htm>>.

⁸² Zdroj: <<http://www.gourmetaldia.com/index.php/inicio/en-limpio>>.

40 výskytech kombinuje se 40 různými substantivy, významově ani formálně nikterak provázanými, a ve 12 výskytech s 5 různými substantivy, která jsou uvedena níže:

- *ritmo (imprimido)* – 3 výskyty
- *dibujo* – 3 v.
- *papel* – 2 v.
- *trabajo* – 2 v.
- *página* – 2 v.

Všechny výše uvedené lexémy byly zaznamenány i ve spojení s participiem *impreso*, a to v následujícím zastoupení:

- *ritmo (impreso)* – 1 výskyt
- *dibujo* – 12 v.
- *papel* – 303 v.
- *trabajo* – 50 v.
- *página* – 211 v.

Z toho vyplývá, že jen výraz *ritmo* se spojuje častěji s tvarem *imprimido* než s tvarem *impreso*, jinak se uplatňuje tendence opačná. Příklady užití slova *ritmo* s pravidelným (1) i nepravidelným (2–4) tvarem participia uvádíme níže, nicméně nedokážeme u nich vystopovat důvod volby jednoho či druhého tvaru.

(1) A partir de aquí, los errores en los tiros libres dieron alas a un conjunto local que tiró de acierto final para sentenciar un poco más una doble cita marcada por el alto **ritmo impreso** sobre el parquet por ambas escuadras y en la que el juego físico fue la nota predominante.⁸³

(2) dos baquetas hacían el papel de claves, por ejemplo, y el concurso de la tuba junto con el **ritmo imprimido** a la pieza te situaban de inmediato en las calles de Nueva Orleans.⁸⁴

(3) Si la propuesta es aceptada por el espectador, el prodigioso **ritmo imprimido**, la capacidad de empatía y los guiños cinéfilos que las películas de la compañía incluyen en cada una de sus cintas será suficiente para garantizar hora y media de entretenimiento irreprochable.⁸⁵

(4) Esto originó numerosas pérdidas de balón por ambos equipos que no siempre acababan en canasta, ya que fue tal el **ritmo imprimido** que a una pérdida por parte de uno de los equipos se sucediese otra por parte del contrario.⁸⁶

⁸³ Zdroj: <<http://www.deportesahora.com/noticia.php?id=5611>>.

⁸⁴ Zdroj: <<http://opinar.net/2013/septiembre/rye31.htm>>.

⁸⁵ Zdroj: <<http://www.koult.es/2013/06/monstruos-university-no-todo-esta-perdido/>>.

⁸⁶ Zdroj: <<http://www.cbalméria.es/Informacion/Noticias/tabid/61/ctl/mid/443/ItemID/609/Default.aspx>>.

2.1.2.5. *Preso / prendido v adjektivní funkci*

Množství výsledků participia *preso* v adjektivní funkci by mohlo být predikováno mj. na základě skutečnosti, že jej Diccionario de la lengua española řadí jen jako samostatné heslo⁸⁷ a již jej nepovažuje za tvar slovesa *prender*⁸⁸. Tomu odpovídají i výsledky korpusové analýzy: V 81,5 % výsledků je užit tvar *preso*, jeho pravidelný protějšek se vyskytuje v 572 kontextech (což je ovšem výrazně více než u sloves *freír* a *imprimir*).

Podle analýzy slovních spojení, z nichž ta nejčastější jsou uvedena v Tabulce 12, lze usoudit, že opozice *preso* vs. *prendido* jednoznačně kopíruje významové odlišení ‚vězněný‘ (*persona presa* ‚vězněná osoba‘) vs. ‚zapnutý‘ / ‚rozsvícený‘ / ‚zapálený‘ (*luz prendida* ‚rozsvícené světlo‘). Tuto ustálenou významovou distinkci reflektuje i skutečnost, že se v korpusu nevyskytují ‚obrácená“ spojení typu **persona prendida*, respektive **luz presa*. Lze tedy závěrem vznést stanovisko, že v této souvislosti se již nedá mluvit o konkurenci forem téhož lexému (*prender*), nýbrž o konkurenci dvou různých lexémů (*preso* a *prendido*).

<i>preso</i>		<i>prendido</i>	
<i>persona</i>	204	<i>luz</i>	85
<i>cubano</i>	127	<i>vela</i>	16
<i>compañero</i>	120	<i>televisión</i>	14
<i>mujer</i>	96	<i>televisor</i>	12
<i>hermano</i>	34	<i>cigarro</i>	10
<i>hombre</i>	33	<i>tele</i>	9
<i>familiar</i>	29	<i>aire</i>	9
<i>hijo</i>	27	<i>computadora</i>	7
<i>gente</i>	26	<i>radio</i>	7
<i>guerrillero</i>	26	<i>llama</i>	7
<i>joven</i>	23	<i>mecha</i>	7
<i>tiempo</i>	20	<i>fuego</i>	6
<i>padre</i>	18	<i>ventilador</i>	6
<i>campesino</i>	17	<i>mano</i>	6
<i>político</i>	15	<i>fósforo</i>	5
<i>militar</i>	15	<i>corazón</i>	5
...	...	...	...
celkem	2421	celkem	572

Tabulka 12: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí adjektiva *preso* a *prendido*. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

⁸⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *preso* | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/preso?m=form>>.

⁸⁸ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *prender* | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/prender?m=form>>.

2.1.2.6. *Provisto / proveído v adjektivní funkci*

Z participií slovesa *proveer* se v adjektivní funkci častěji uplatňuje forma nepravidelná, připadá na ni 94,3 % výskytů; tvar pravidelný se pak vyskytuje jen ve 104 užitích. V Tabulce 13 jsou představena nejčastější slovní spojení s oběma tvary participia v adjektivní funkci. (U tvaru *proveído* jsou uvedena pouze ta řídicí substantiva, jejichž frekvence v korpusu je vyšší než jedna.)

<i>provisto</i>		<i>proveído</i>	
<i>información</i>	160	<i>servicio</i>	17
<i>servicio</i>	71	<i>información</i>	8
<i>dato</i>	37	<i>enlace</i>	2
<i>herramienta</i>	22	<i>alimento</i>	2
<i>persona</i>	19	<i>servidor</i>	2
<i>agua</i>	13	<i>sopORTE</i>	2
<i>hombre</i>	13	<i>elemento</i>	2
<i>recurso</i>	13	...	...
<i>material</i>	12		
<i>fondo</i>	12		
<i>enlace</i>	10		
<i>vehículo</i>	10		
<i>solución</i>	10		
<i>espacio</i>	9		
<i>imagen</i>	9		
<i>animal</i>	9		
...	...		
celkem	1729	celkem	104

Tabulka 13: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí participia slovesa *proveer* užitá v adjektivní funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

Na prvních dvou řádcích Tabulky 13 se nachází dva lexémy, které se nejčastěji spojují s participii-adjektivy *provisto* a *proveído*; jde v obou případech o slova *servicio* a *información*. Pokoušeli jsme se na základě analýzy jednotlivých výskytů spojení vypořádat motivaci volby participia pravidelného namísto běžnější formy nepravidelné, avšak nedospěli jsme k žádnému výsledku, který by byl vypořádatelný ze samotného textu; jedná se zde nejspíše o vliv vnětextový, tj. např. o individuální pisatelův styl či jeho snahu o hyperkorektnost.

2.1.2.7. *Porovnání výsledků analýzy s normativní příručkou Nueva gramática de la lengua española*

Distribuci pravidelných a nepravidelných participií v adjektivním užití příručka NGLE nekommentuje nikterak zevrubně; zůstává u pouhého tvrzení, že v této funkci se obvykle častěji vyskytují tvary nepravidelné. Naše analýza dospěla ke konkrétnějším výsledkům, které sice nejsou ve většině případů vzdáleny od teze NGLE, avšak přinášejí detailnější pohled na jednotlivá slovesa a na jejich individuální specifika.

Podobně jako v předchozí sekci, v níž bylo participium slovesným tvarem a bylo součástí vyššího morfologického celku, i zde jsme vyzorovali, že ne všechna námi zkoumaná slovesa se chovají stejně z hlediska distribuce pravidelného a nepravidelného participia. U sloves *freír*, *imprimir* a *proveer* byla odhalena výrazná, většinová tendence k uplatňování nepravidelné formy, která se vyskytuje v téměř ve 100 % kontextů. Setkali jsme se i s výskyty formy pravidelné (*freído* 6krát, *imprimido* 52krát, *proveído* 104krát), jejichž existence není nezanedbatelná, ale zároveň se nám nepodařilo ji odůvodnit na základě sémantiky řídicího substantiva ani na základě syntaktických specifík konkrétní věty. Lze tedy říci, že v tomto případě naše závěry odpovídají úzu popsanému v NGLE.

Totéž však nelze říci o slovesu *elegir*, které naopak preferuje pravidelný tvar participia; ten se vyskytuje v 77,8 % výskytů. Zbývajících 22,2 % výskytů připadá na tvar *electo*, jenž se většinou spojuje se substantivy označujícími osoby či jiné subjekty s významnou (politickou či jinou) funkcí, např. *presidente*, *cargo*, *diputado* apod. Oproti tomu uplatnění tvaru *elegido* není podmíněno sémantikou řídicího substantiva.

Na základě analýzy slov, jež se kombinují s tvary *preso* a *prendido*, jsme došli k závěru, že jejich distribuce je motivována významovým rozlišením na *preso* ‚vězněný‘ a *prendido* ‚zapnutý‘, ‚rozsvícený‘. Proto v tomto případě nemá smysl čísly ilustrovat distribuci tvarů slovesa *prender*, neboť zde došlo k rozpadu paradigmatu.

2.1.3. Konkurence forem v substantivizovaných kontextech

Adjektiva jsou jedním ze slovních druhů, které mohou pomoci členu ve funkci nominalizátoru změnit slovní druh na substantivum⁸⁹ (např. *trabajador* ‚pracující‘ > *el trabajador* ‚pracovník‘). Je proto třeba uvažovat o otázkách pravidelných a nepravidelných participií i v těchto souvislostech.

Substantivizovaná adjektiva historicky zřejmě vznikla elipsou řídicího substantiva: V syntagmatu *el hombre preso* ‚vězněný člověk‘ se elidovalo řídicí substantivum *hombre* a výsledkem zůstalo pouze *el preso* s významem ‚vězněný‘ či ‚vězeň‘. Z tohoto důvodu lze předpokládat, že chování adjektiv nominalizovaných pomocí členu bude podobné tendencím vyzorovaným u „ryzích“ adjektiv (viz kapitulu 2.1.2).

Korpusová analýza, jejímž cílem je analyzovat distribuci pravidelných a nepravidelných participií ve funkci podstatného jména, probíhá na základě dotazu [lemma="el"] [word="_____"], kde na první pozici stojí lemma *el*, zahrnující pod sebou i ostatní tvary určitého členu *la*, *lo*, *los* a *las*, a na druhé pozici tvar konkrétního participia. Pro účely této práce bereme v úvahu jakožto nominalizátor pouze člen určitý.⁹⁰

⁸⁹ Zavadil – Čermák (2010), s. 171–172.

⁹⁰ Vycházíme přitom z tezí nastíněných in Zavadil – Čermák (2010), s. 171–172.

Výsledky víceméně potvrdily naše předpoklady, neboť jednotlivá slovesa mají distribuci pravidelné a nepravidelné formy participia-substantiva velice podobnou jako u participia-adjektiva. Procentuální zastoupení nepravidelných tvarů ukazuje pro obě kategorie případů Tabulka 14.

	<i>electo</i>	<i>frito</i>	<i>impreso</i>	<i>preso</i>	<i>provisto</i>
adjektivní užití participia	22,2 %	99,9 %	99,5 %	(81,6 %)	94,3 %
substantivizované užití participia	5,1 %	93,1 %	100 %	99,9 %	75,7 %

Tabulka 14: Porovnání procentuálního zastoupení výskytů pravidelných a nepravidelných participií sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer* v adjektivní a substantivizované funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.

Z Tabulky je zřejmé, že preference jedné či oné formy participia zůstává u jednotlivých sloves v obou případech tatáž a že se zde nesetkáváme s žádným výrazným vybočením z vysledovaných tendencí. Slovesa *freír*, *imprimir* a *proveer* více či méně výrazně inklinují ke tvaru nepravidelnému, naopak sloveso *elegir* k tvaru pravidelnému. (Údaj o distribuci participií slovesa *prender* uvádíme v závorkách, neboť jak bylo již dříve zmíněno, významová distinkce forem *preso* a *prendido* nám zamezuje, abychom tato dvě slova, jsou-li v adjektivní funkci, považovali za součást paradigmatu téhož lexému.)

2.2. Konkurence pravidelné a nepravidelné formy participia v korpusu InterCorp

Dosud byla distribuce pravidelných a nepravidelných participií zkoumána na základě dat korpusu Araneum Hispanicum Maius, který – jak bylo zmíněno v kapitole 1.1.2 – obsahuje texty z webových stránek a blogů. U internetových komunikátů není kladen takový důraz na spisovnost, a proto se jejich jazyk blíží charakteru mluvené řeči. Další výhodou korpusu Araneum Hispanicum Maius představuje jeho velikost čítající 900 milionů slov, což významně přispívá k relevantnosti výsledků analýzy.

Webové texty však pro svou specifickou nejspíše nejsou vhodné jako jediný ukazatel současného stavu jazyka. Abychom se pokusili o vyšší objektivitu naší studie, porovnáme naše zjištění s poznatky z korpusu InterCorp, který je povahou a původem svých textů jistým protipólem korpusu Araneum Hispanicum Maius (k tomu také viz kapitolu 1.1.2). My jsme navíc jazykový vzorek zúžili na tzv. jádro (*core*), obsahující převážně beletrii, a z textů jsme vybrali jen španělské originály. Náš subkorpus měl tudíž tyto náležitosti: $\text{text.group} \in \{\text{Core}\}$, $\text{text.txttype} \in \{\text{fiction}\}$, $\text{text.sreclang} \in \{\text{es}\}$, $\text{text.original} \in \{\text{Yes}\}$. Výsledkem nám vznikne korpus o cca 12 000 000 slovech, tedy podstatně menší než Araneum Hispanicum Maius. Umožní nám zkoumat spisovný (literární) jazyk a přímo porovnat španělsky psané texty s jejich českými překlady (díky funkci „zarovnané korpusy“).

2.2.1. Elegir, freír, imprimir, proveer a jejich formy participia

Abychom analyzovali distribuci pravidelných a nepravidelných participií námi zkoumaných sloves v daných kontextech, zadali jsme do rozhraní korpusu InterCorp tytéž dotazy jako do korpusu Araneum Hispanicum Maius. (Pro participia ve funkci slovesného tvaru viz kapitolu 2.1.1, pro adjektivní užití participií viz kapitolu 2.1.2 a pro substantivizované užití kapitolu 2.1.3.)

Tabulka 15 přehledně uvádí pro všechny tři námi vymezené kontexty: jednak absolutní výskyt pravidelných a nepravidelných participií sloves *elegir*, *freír*, *imprimir* a *proveer*⁹¹, jednak relativní, procentuálně vyjádřený výskyt nepravidelných tvarů *electo*, *frito*, *impreso* a *provisto* v korpusech Araneum Hispanicum Maius (AHM) a InterCorp (ICorp).

kontext výskytu	sloveso (a jeho tvar)	<i>elegir</i> (<i>electo</i>)		<i>freír</i> (<i>frito</i>)		<i>imprimir</i> (<i>impreso</i>)		<i>proveer</i> (<i>provisto</i>)	
		AHM	ICorp	AHM	ICorp	AHM	ICorp	AHM	ICorp
slovesný tvar	nepravidelný tv. – abs. výskyt	2234	3	604	17	2563	47	2047	16
	pravidelný tvar – absolutní výskyt	28976	206	25	0	177	0	206	0
	nepravidelný tv. – relativní výs.	7,2 %	1,4 %	96,0 %	100 %	93,5 %	100 %	90,9 %	100 %
adjektivní funkce	nepravidelný tv. – abs. výskyt	4879	6	7255	163	11240	115	1729	24
	pravidelný tvar – absolutní výskyt	17086	61	6	0	52	0	104	0
	nepravidelný tv. – relativní výs.	22,2 %	9,0 %	99,9 %	100 %	99,5 %	100 %	94,3 %	100 %
substantiviz. funkce	nepravidelný tv. – abs. výskyt	241	0	255	0	1165	10	53	2
	pravidelný tvar – absolutní výskyt	4463	64	19	0	0	0	17	0
	nepravidelný tv. – relativní výs.	5,1 %	0,0 %	93,1 %	–	100 %	100 %	75,7 %	100 %

Tabulka 15: Absolutní výskyt pravidelných a nepravidelných participií a relativní, procentuálně vyjádřený výskyt nepravidelných participií sloves *elegir*, *freír*, *imprimir* a *proveer* v slovesné, adjektivní i substantivizované funkci v korpusech Araneum Hispanicum Maius a InterCorp. Zdroj: zmíněné dva korpusy.

Jak je patrné, statistická data korpusu InterCorp ve všech případech potvrzují tendence, které jsme vypočetli v korpusu AHM, dokonce je vedou až do extrémů (srov. např. sto procentní výskyt tvarů *frito*, *impreso* a *provisto* téměř ve všech třech kontextech). Jistá rozkolísanost, byť oproti AHM daleko méně výrazná, se v korpusu InterCorp objevuje jen u slovesa *elegir*: Nepravidelná forma se na úkor

⁹¹ Sloveso *prender* a tvary *preso* a *prendido* analyzujeme samostatně v kapitole 2.2.2.

běžnější pravidelné uplatňuje v 1,4 % výskytů, v nichž je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku, a v 9 % výskytů, v nichž participium figuruje jako adjektivum.

Nižší (či zcela mizivá) rozkolísanost tendencí může být dána mimo jiné velikostí užitého (sub)korpusu, jež čítá 75krát méně dat než korpus AHM.

2.2.2. *Prender, preso a prendido*

Shrňme si dosud zjištěné poznatky o slovesu *prender* a o tvarech *preso* a *prendido*:

- Kodifikační příručka NGLE o participiích *preso* a *prendido* uvádí, že nepravidelná forma se nedoporučuje užívat ve složených slovesných časech, naopak v trpném rodě je významně častější. Tyto tendence potvrdila i analýza dat korpusu AHM – forma *preso* v složených (komplexních) slovesných konstrukcích⁹² se vyskytuje v 80,8 % výskytů.
- Diccionario de la lengua española přisuzuje lemmatu *prender* pouze jedno participium, a to to pravidelné; nepravidelné pak považuje za samostatný lexém (adjektivum).
- Pokud jde o adjektivní užití participií *preso* a *prendido*, dokázali jsme, že jejich distribuce je podmíněná sémantickou distinkcí, kde *preso* figuruje ve významu ‚vězněný‘ a *prendido* jako ‚zapnutý‘ či ‚zapálený‘.

Pro úplnost ještě doplníme absolutní a relativní výskyt participií slovesa *prender* ve složených slovesných konstrukcích v obou korpusech (viz Tabulka 16).

	AHM	ICorp
<i>preso</i> – absolutní výskyt	3433	158
<i>prendido</i> – absolutní výskyt	814	71
<i>preso</i> – relativní výskyt v %	80,8 %	69,0 %

Tabulka 16: Absolutní a relativní výskyt pravidelného a nepravidelného participia slovesa *prender* užitého jako slovesný tvar v rámci vyššího morfologického celku. Zdroj: Araneum Hispanicum Maius a InterCorp.

Nyní se pokusíme zjistit, zda ono významové odlišení, pozorované v adjektivních kontextech v korpusu AHM, existuje i u složených slovesných forem. K tomu využijeme možnost porovnat zarovnané, paralelní korpusy, španělský a český. České překlady španělských originálů nám poslouží jen jako vodítko, abychom se přiblížili k převládajícím trendům, neboť zevrubná analýza překladových ekvivalentů není předmětem naší práce.

Pro ilustraci uvádíme několik náhodně vybraných výskytů participia *preso* i s jejich českými překlady:

⁹² Tj. složené slovesné časy, trpný rod a opisné vazby.

(1) Los hombres desmontaron con la intención de tirar a los animales hacia tierra firme, pero estaban presos en las pesadas armaduras y también comenzaron a hundirse en el fango. (2) En teoría, al menos, la gente que está presa ya no le hace daño a nadie. (3) Si encontraban cualquier anormalidad, detenían al ciudadano y se lo llevaban preso. (4) [...] los indios que llevábamos presos, en cambio, seguramente por temor de alejarse demasiado de sus isletas, me decían que siguiendo tales consejos llegaría a tierras pobladas de caníbales [...].	Muži z nich slezli s úmyslem dovléci zvířata za uzdu na pevninu, ale byli uvěznění v těžkém brnění a také se začali hroužít do bahna.⁹³ Když lidi sedí ve vězení, alespoň teoreticky už nemůžou nikomu ublížit.⁹⁴ Jakmile narazili na něco divného, občana zatkli a odvedli.⁹⁵ [...] Indiáni, které jsme měli v zajetí, určitě ze strachu, aby se příliš nevzdálili od svých ostrůvků, mi říkali, že budu-li se řídit takovými radami, dostanu se do zemí obydlených lidožrouty [...].⁹⁶

Výše zmíněné příklady ze španělsky psané beletrie a jejich české ekvivalenty reprezentují početně malou část celkového počtu výsledků (4 ze 158), avšak zastupují většinové tendence pozorovatelné v celém vzorku dat. Participium *preso* ve spojení s příslušným neplnovýznamovým slovesem (*ser, estar, llevar* apod.) se totiž do češtiny převážně převádí prostřednictvím slov *zatknout, zajmout, (u)věznit, zavřít; ve vězení, za mřížemi, v zajetí; zajatec, vězeň, případně alternativních výrazů s příbuznou sémantikou*.

Dále uvádíme náhodně zvolené příklady užití participia *prendido*, opět doplněné o český překlad:

(5) Agrado coge el sobre que viene prendido a las flores. (6) En un primer instante, pensé que habría sido alguna púa de espino que se me habría prendido de la chaqueta o el pantalón.	Agrado vezme obálku, která je připevněná ke květinám.⁹⁷ Nejprve jsem si pomyslel, že jsem se píchl o trn, který se mi snad zachytil na kabátu nebo kalhotách.⁹⁸

⁹³ Zdroj: Isabel Allende, *Inés del alma mía*, Buenos Aires: Sudamericana, 2006. Český překlad: *Inés, má drahá*, překl. Monika Baďurová, Praha: BB/art, 2009.

⁹⁴ Zdroj: Roberto Bolaño, *2066*, Barcelona: Editorial Anagrama, 2004. Český překlad: *2066*, překl. Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2012.

⁹⁵ Zdroj: Pedro Juan Gutiérrez, *El rey de la Habana*, Barcelona: Editorial Anagrama, 1999. Český překlad: *Král Havany*, překl. Anamarije Wachtlová, Praha: Garamond, 2009.

⁹⁶ Zdroj: Alejo Carpentier, *El arpa y la sombra*, Madrid: Siglo XXI editores, 1979. Český překlad: *Harfa a stín*, překl. Eduard Hodoušek, Praha: Odeon, 1984.

⁹⁷ Zdroj: Pedro Almodóvar, *Todo sobre mi madre*, Praha: Garamond, 2005. Český překlad: *Vše o mé matce*, překl. Anežka Charvátová, Praha: Garamond, 2005.

⁹⁸ Zdroj: Julio Llamazares, *La lluvia amarilla*, Barcelona: Editorial Planeta, 2011. Český překlad: *Žlutý déšť*, překl. Jan Machej, Praha: Dybbuk, 2012.

(7) **Está prendida** con todas las uñas, no quiere caerse y se la ve que se agarra con los dientes mientras le crece la barriga;

(8) Los soldados **habían prendido** fuego a la paja de la pista, que ardió como yesca, alcanzando en pocos minutos las viejas lonas.

(9) Se quitaron las chamarras y se metieron los cuatro en la cabina, en la que el conductor ya **había prendido** la calefacción.

(10) Segundos después de arrancar – **habían prendido** los faroles de las esquinas y la gente comenzaba a salir a las veredas, a tomar el fresco –, el chofer los previno:

Drží se zuby nehty, hlavně nespadnout, málem je na ní vidět, jak zatíná zuby, a zatím jí roste břicho;⁹⁹

Vojáci **zapálili** slámu v cirkusové aréně, která vzplála jako troud, a plameny během několika minut zachvátily i staré plachtoví.¹⁰⁰

Sundali si bundy a všichni čtyři se naskládali do kabiny, v níž řidič již při příchodu k autu **zapnul** topení.¹⁰¹

Pár vteřin poté, co nastartovali – na nárožích se **rozsvítily** kandelábry a lidé začali vycházet na chodníky, aby se osvěžili –, je řidič upozornil:¹⁰²

V uvedených větách, jež představují výběr z celkového počtu 71 výskytů, se setkáváme s následujícími překlady složené slovesné formy *haber prendido*: (5) *být připevněný*, (6) *zachytit se*, (7) *držet se*, (8) *zapálit*, (9) *zapnout*, (10) *rozsvítit se*. Je zde možné rozlišit dva základní významy: (A) ‚být uchycený‘ (věty 5–7), (B) ‚zapnout (světlo či přístroj)‘ (věty 8–10). V korpusu se dále vyskytují další sémanticky příbuzné výrazy: ad A) *chytit se*, *svírat*, *zakořenit*, *být přisátý*; ad B) *nastartovat*, *pustit*, *podpálit*, *vzplanout*, *rozmoci se*.

Na základě dosud uvedených tvrzení lze dojít k závěru, že sloveso *prender* má dvě participia, jejichž distribuce je motivovaná sémanticky. Vezmeme-li v úvahu jednotlivé významy, které slovesu *prender* přisuzuje Diccionario de la lengua española¹⁰³, můžeme sestavit následující schéma, v němž jsou ke každé formě uvedena příslušná použití:

Nepravidelná forma (*preso*):

- „Privar de libertad a una persona, principalmente poniéndola en la cárcel por delito cometido u otra causa.“ (Zbavit člověka svobody, zejména uvězněním za spáchaný trestný čin nebo z jiného důvodu.)¹⁰⁴

⁹⁹ Zdroj: Julio Cortázar, *Historias de cronopios y de famas*, Buenos Aires: Alfaguara, 1995. Český překlad: *Příběhy o kronopech a fámech*, překl. Lada Hazaiová, Praha: Mladá fronta, 2004.

¹⁰⁰ Zdroj: Isabel Allende, *El Zorro*, Madrid: Plaza@Janés, 2005. Český překlad: *Zorro*, překl. Monika Baďurová, Praha: BB/art, 2005.

¹⁰¹ Zdroj: Álvaro Enrigue, *Hipotermia*, Barcelona: Anagrama, 2005. Český překlad: *Podchlazení*, překl. Michal Brabec, Praha: Fra, 2014.

¹⁰² Zdroj: Mario Vargas Llosa, *La fiesta del chivo*, Madrid: Alfaguara, 2000. Český překlad: *Kozlova slavnost*, překl. Petr Zavadil, Praha: Mladá fronta, 2006.

¹⁰³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *prender* | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/prender?m=form>>. Z téhož zdroje pocházejí všechny přímé citace ve dvou následujících odstavcích.

¹⁰⁴ Překlad je vlastní. (Platí i pro ostatní překlady v tomto a v následujícím odstavci.)

Pravidelná forma (*prendido*):

- „Asir, agarrar, sujetar algo.“ (Uchopit, držet něco.)
- „Sujetar una cosa a otra mediante un alfiler, unas puntadas, etc.“ (Přípevnit jednu věc k druhé pomocí špendlíku, několika stehů apod.)
- „Encender el fuego, la luz u otra cosa combustible.“ (Zapálit oheň, světlo nebo jinou hořlavou věc.)
- „Dicho de una planta: Arraigar en la tierra.“ (Řečeno o rostlině: zakořenit v zemi.)

Je však nutné doplnit, že se ojediněle vyskytují i opačné případy, v nichž použití forem *preso* a *prendido* neodpovídá uvedenému schématu – viz věty 11 (*tener preso* s významem ‚podržet‘) a 12 (*ser prendido* ‚být zatčen‘).

(11) De no saber que se trataba de un sapo, lo **hubiera tenido preso** en el hueco de la mano, para aliviarme las sienes con su frialdad.

Nevědět, že to je ropucha, byl bych si ji **podržel** v dlani, abych jejím chladem ulevil svým spánkům.¹⁰⁵

(12) Horas después Jacques de Molay Geoffroy de Charney y el resto de los templarios que aún quedaban en Villeneuve du Temple **fueron prendidos** y conducidos a las mazmorras del palacio.

Jen několik hodin nato Jacquese de Molay, Geoffroye de Charney a ostatní templáře, kteří ve Villeneuve du Temple ještě zůstali, **zatkli** a odvedli do podzemních kobek paláce.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Zdroj: Alejo Carpentier, *Los pasos perdidos*, Barcelona: Barral, 1972. Český překlad: *Ztracené kroky*, překl. Eduard Hodoušek, Praha: Odeon, 1972.

¹⁰⁶ Zdroj: Julia Navarro, *La hermandad de La Sábana Santa*, Barcelona: Random House Mondadori S. A., 2004. Český překlad: *Bratrstvo turínského plátna*, překl. Vladimír Medek, Praha: Mladá fronta, 2006.

3. Závěr

Ústřední téma této práce představovala slovesa *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer*, kterážto jsou osobitá tím, že jako jediná mají funkční dva tvary participia, pravidelný a nepravidelný. Ty se mohou – dle kodifikační příručky NGLE – v příslušných kontextech uplatnit (téměř) libovolně, avšak je častější, že tvar nepravidelný (*electo*, *frito* apod.) se užívá tam, kde participium nabývá adjektivní funkce, naopak pravidelný (*elegido*, *freído* apod.) obvykle tvoří součást složené slovesné formy. Toto tvrzení jde ruku v ruce s obecnou vývojovou tendencí, jejímž projevem je například fakt, že sloveso *abstraer* uplatňuje své nepravidelné, již zcela lexikalizované participium *abstracto* výlučně jako adjektivum, a pro součást komplexního slovesného tvaru naopak volí pravidelné *abstraído*.

Naším úkolem bude nyní dojít k závěru, zda a do jaké míry si tendence vysledované na základě korpusových dat vzájemně odpovídají s poznatky, jež uvádí příručka NGLE, a následně určit, zdali slovesa *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer* inklinují k těmto vývojovému trendu jako výše zmíněné sloveso *abstraer*.

Pokud jde o kontext složených slovesných tvarů s pomocným slovesem *haber*, vysledovali jsme dvě protichůdné tendence: Slovesa *elegir* a *prender* téměř či úplně vylučují užití tvaru nepravidelného, ovšem ostatní slovesa právě jej upřednostňují, byť připouštějí i tvar pravidelný (ten je zastoupen přibližně v každém čtvrtém až pátém výskytu). Situace s trpným rodem (*ser* + participium) se liší jen tím, že sloveso *prender* významně upřednostňuje tvar *preso*, jinak platí výše nastíněná tvrzení. Obdobně je tomu i u opisných vazeb, kdy jedinou mírnou odchylku představuje sloveso *elegir*, u něhož je ve 20 % zastoupen tvar nepravidelný, ačkoli – jak je patrné – tvar pravidelný je užívanější. V adjektivních i substantivizovaných kontextech byly u všech sloves zaznamenány sklony k užití téhož tvaru participia jako v kontextech, kde participium tvoří součást komplexní slovesné konstrukce. Exaktní statistická data udává pro ilustraci Tabulka 17.

	<i>elegir</i>	<i>freír</i>	<i>imprimir</i>	<i>prender</i>	<i>proveer</i>
složené slovesné tvary (<i>haber</i>)	P 100 %	N 82 %	N 75 %	P 100 %	N 79 %
trpný rod (<i>ser</i>)	P 89 %	N 94 %	N 95 %	*	N 87 %
opisné vazby	P 81 %	N 100 %	N 100 %	*	N 99 %
adjektivní užití	P 78 %	N 100 %	N 100 %	*	N 94 %
substantivizované užití	P 95 %	N 93 %	N 100 %	*	N 76 %

Tabulka 17: Který tvar participia je preferovanější a v kolikaprocentním zastoupení? P = pravidelný tvar, N = nepravidelný tvar. Data jsou zaokrouhlena na celá čísla. Hvězdička u slovesa *prender* značí, že určovat procentuální zastoupení jednoho či druhého participia není relevantní. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Mauis.

Jak je patrné, v mnoha případech je tendence dosti vyhraněná, neboť preference jednoho či druhého tvaru participia se blíží 95–100 % (viz šedě zvýrazněné buňky). Tam, kde je tendence rozrůzněnější, méně ustálená, zřejmě hrají roli subjektivní, individuální stylové faktory, a to nejspíše geografická či sociální příslušnost pisatelova, nebo snad jeho osobní idiolekt či snaha o hyperkorektnost. V jediném případě, a to u slovesa *elegir* v adjektivním užití, byla vysledována distribuce podmíněná

obecnou sémantikou slov, s nimiž se dané participium (adjektivum) spojuje. Tvar *electo* se nejčastěji spojuje se substantivy označujícími „osobu či skupinu osob s významnou (politickou či jinou) funkcí“, zatímco tvar *elegido* k sobě pojí daleko více heterogenní skupina substantiv (mezi ta nejfrekventovanější patří *lugar, tema, pueblo, fecha, persona, escenario, destino, color, opción* a další).

Další zajímavá zjištění, k nimž jsme v naší práci dospěli, souvisejí se slovesem *prender* a jeho participií *preso* a *prendido*. Při výzkumu těchto dvou forem v adjektivním užití jsme zjistili, že forma *preso* se výlučně pojí se substantivy *persona, mujer, hermano, guerrillero, político, militar* apod., naopak jeho pravidelný protějšek k sobě vážou mj. výrazy *luz, vela, televisión, cigarro, radio, fuego* a jim podobné. Došli jsme tudíž k závěru, že tvar *preso* se uplatňuje ve významu ‚vězněný‘, ‚držený v zajetí‘ a tvar *prendido* oproti tomu ve významu ‚zapnutý‘, ‚zapálený‘.

Analýza dat z paralelního, španělsko-českého korpusu InterCorp potvrdila, že toto významové odlišení platí i v případech, kdy je participium slovesným tvarem a tvoří součást vyššího morfologického celku (s výjimkou složených slovesných časů, v nichž se výhradně objevuje forma *haber prendido*).

Z našich zjištění vyplývá, že distribuce jednotlivých participií námi zkoumaných sloves není podmíněna kontextem, v němž se participium nachází, tak jak o této problematice pojednává NGLE. Daleko přesnější je tvrzení, že každé sloveso – vyjma *prender* – má jednu preferovanější formu participia, k jejímuž užití inklinuje bez ohledu na kontext. U slovesa *elegir* je to forma pravidelná, u sloves *freír, imprimir* a *proveer* se jedná o formu nepravidelnou. Sloveso *prender* je specifické tím, že tvoří-li součást složeného slovesného tvaru, užívá vždy tvar *prendido*, v ostatních případech připouští obě participia, přičemž kritériem k výběru jednoho či druhého je jejich odlišná sémantika.

Pokud jde o (potenciální) vývojové tendence, pak sloveso *elegir* tíhne k zařazení do skupiny sloves, která tvoří participium pravidelně, slovesa *freír, imprimir* a *proveer* se připodobňují svým chováním slovesům *abrir, cubrir, romper* či *poner*, jež formují participium nepravidelně, a konečně sloveso *prender* představuje osobitý úkaz s více individuálními specifiky.

4. Résumé v českém jazyce

Tématem této práce je distribuce pravidelných a nepravidelných participií sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer*, a to jednak na teoretické bázi (předložení teoretických údajů o dané problematice vycházejících z odborné literatury), jednak na bázi analytické (vlastní výzkum korpusových dat, jejich statistické vyhodnocení a interpretace).

Participium lze členit na *přítomné* a *minulé* (podle gramatických, zejména temporálních významů, jež vyjadřuje) a na *pravidelné* a *nepravidelné* (podle pravidelnosti tvoření od slovesného kmene). Základem pro tuto klasifikaci je stav daného gramatického jevu v dřívějších fázích vývoje španělštiny, konkrétně v latině, v níž byl systém participií komplexnější a dosud zcela produktivní. I latina disponovala participií pravidelnými („slabými“) a nepravidelnými („silnými“), avšak v průběhu jazykového vývoje mnohdy k participiu silnému analogicky vzniklo i participium slabé.

Následně mohlo docházet k různým vývojovým tendencím, které mají dvojí vyústění: Do dnešní doby se buďto dochovala pouze jediná forma (jen pravidelná či jen nepravidelná), nebo se dochovaly obě formy. V takovém případě převažuje trend, kdy se pravidelná forma používá ve složených slovesných tvarech, absolutních konstrukcích a ve slovesných perifrázích, naopak forma nepravidelná, již lexikalizovaná, se ustálila v adjektivní funkci. U některých sloves, u nichž přežily oba tvary participia, však distribuce zůstává neustálená, a tak se oba tvary většinou mohou uplatňovat ve všech kontextech – to se týká sloves *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* a *proveer*, kterážto jsou předmětem našeho zkoumání.

Z hlediska morfologicko-syntaktického je participium gramatická kategorie, která stojí na pomezí mezi slovesy a adjektivy; participium s oběma slovními druhy částečně sdílí gramatickou i lexikální sémantiku a uplatňuje se jak ve verbálních, tak i v adjektivních kontextech. Proto byla distribuce pravidelné a nepravidelné formy zkoumána (a) tam, kde je participium slovesnou formou a je součástí vyššího morfologického celku, (b) tam, kde má adjektivní funkci, a konečně (c) i v substantivizovaných kontextech ve spojení s určitým členem.

Pokud jde o kontexty, v nichž je participium součástí složené slovesné formy, pak byly na základě analýzy korpusových dat objeveny dvě protichůdné tendence: Sloveso *elegir* výrazně preferuje pravidelný tvar participia, naopak u ostatních námi zkoumaných sloves se častěji uplatňuje tvar nepravidelný. Tytéž závěry ohledně tendencí v konkurenci forem participií vzešly následně i z analýzy jejich výskytů v adjektivní a v substantivizované funkci.

Analýza dat nám také ukázala, že sloveso *prender* je co do distribuce forem participia osobitější než ostatní slovesa: Tvary *preso* a *prendido* se totiž uplatňují (vyjma případů, kdy tvoří součást složeného slovesného tvaru) na základě významové distinkce, kdy (*ser*) *preso* se nejčastěji objevuje ve významu ‚(být) vězněný‘, ‚(být) zatčený‘, naopak (*ser*) *prendido* se obvykle vyskytuje ve významu ‚(být) zapnutý‘, ‚(být) rozsvícený‘, ‚(být) připevněný‘.

Kodifikační příručka *Nueva gramática de la lengua española* uvádí, že nepravidelná participia se převážně užívají v adjektivní funkci a participia pravidelná oproti tomu jako součást složených slovesných konstrukcí. My jsme však došli k závěru, že distribuce forem nezáleží na kontextu, v němž se participium vyskytuje, nýbrž na konkrétním slovese: *elegir* inklinuje k formě pravidelné, *freír*, *imprimir* a *probeer* k formě nepravidelné a *prender* využívá obě participia, přičemž kritériem k výběru jednoho či druhého je jejich odlišná sémantika.

5. Resumen en español

El tema de esta tesis es la distribución de los participios regulares e irregulares de los verbos *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* y *proveer*. Este fenómeno es, primero, tratado teóricamente (se presentan datos teóricos al respecto) y, luego, se efectúa un análisis (se investigan datos de los *corpus* lingüísticos, se muestran y se interpretan los resultados estadísticos).

Los participios pueden clasificarse en *presentes* y *pasados* (según los significados gramaticales, especialmente temporales, que expresan) y en *regulares* e *irregulares* (según la regularidad de la formación a partir de la raíz del verbo). Esta clasificación se basa en el estado del fenómeno gramatical en las fases anteriores de la evolución de la lengua española, concretamente en el latín, en el que el sistema de participios era más complejo. También en el latín se distinguían participios regulares (llamados también “débiles”) e irregulares (“fuertes”). Sin embargo, en el transcurso del tiempo puede haber surgido un participio débil por analogía con el fuerte.

Posteriormente, ocurrían cambios que, hasta la presencia, han resultado en dos tendencias: bien se utiliza solo una forma (o la regular, o la irregular), bien han sobrevivido las dos formas, de las que, mayoritariamente, la forma regular se suele utilizar en las formas verbales compuestas, en las construcciones absolutas y en las perífrasis verbales, mientras que la forma irregular, ya lexicalizada, se ha impuesto en la función adjetival. Sin embargo, existen algunos verbos cuyas dos formas del participio pueden alternarse, es decir, pueden emplearse en todos los contextos. Esta característica corresponde a los verbos *elegir*, *freír*, *imprimir*, *prender* y *proveer*, los cuales son el objeto de nuestro estudio.

Desde el punto de vista morfosintáctico, el participio es una categoría gramatical que se sitúa en la frontera entre los verbos y los adjetivos: El participio comparte ciertos rasgos gramaticales y semánticos con cada de las dos clases de palabras y se suele utilizar tanto en contextos verbales como adjetivales. Por lo tanto, la distribución de las formas regulares e irregulares se ha analizado en los contextos siguientes:

- a) El participio es una forma verbal y constituye una parte de una unidad morfológica superior (es decir, los tiempos compuestos, la pasiva perifrástica y las perífrasis verbales),
- b) el participio tiene una función adjetival y, finalmente,
- c) el participio es sustantivado por el artículo definido.

En cuanto a los contextos en los que el participio forma parte de una unidad morfológica superior, el análisis de los datos de los *corpus* ha descubierto dos tendencias contrarias: El verbo *elegir* prefiere la forma regular del participio, mientras que los otros verbos que examinamos son más propensos a utilizar la forma irregular. Las mismas conclusiones sobre las tendencias en la distribución de las formas del participio han sido sacadas, posteriormente, a base del análisis de los contextos adjetivales y sustantivados.

El análisis de los datos también nos mostró que el verbo *prender* se difiere de los otros verbos en que las formas *preso* y *prendido* se aplican según el criterio semántico: Con excepción de los tiempos

pasados compuestos con *haber*, el participio *preso* suele aparecer en el sentido de ‘encarcelado’, ‘arrestado’, mientras que *prendido* se emplea más a menudo en el significado de ‘encendido’, ‘sujetado’.

La *Nueva gramática de la lengua española* indica que los participios irregulares se utilizan principalmente en la función adjetiva y los regulares como parte de las construcciones verbales compuestas. Hemos llegado a la conclusión, sin embargo, de que la distribución de las formas no depende del contexto en el que aparece el participio, sino que depende del verbo concreto: *Elegir* tiende a la forma regular, *freír*, *imprimir* y *proveer* a la forma irregular, y *prender* utiliza ambos participios, siendo el criterio de elección de uno u otro su diferente semántica.

6. Bibliografie

6.1. Tištěné tituly

1. GÓMEZ TORREGO, L. (2002): *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM.
2. REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2009): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros.
3. ZAVADIL, B. – ČERMÁK, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum.
4. ZAVADIL, B. – ČERMÁK, P. (2019): *Sintaxis del español actual*. Praha: Karolinum.
5. ZAVADIL, B. (1998): *Vývoj španělského jazyka. I*. Praha: Karolinum.
6. ZAVADIL, B. (2004): *Vývoj španělského jazyka. II*. Praha: Karolinum.

6.2. Internetové zdroje

1. *Araneum Hispanicum* [online]. [cit 13.4.2022]. Dostupné z: <http://aranea.juls.savba.sk/aranea_about/_hispanicum.html>.
2. *Jazykové korpusy pro hispanisty | Ústav románských studií* [online]. c2015 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://urs.ff.cuni.cz/ustavkatedra/obory/spanelstina/zaverecne-prace/tema-prace-lingvistika/jazykove-korpusy-pro-hispanisty/>>.
3. ČERMÁK, F.: KORPUS. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (2017): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 28.3.2022]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/KORPUS>>.
4. KŘEN, M. *cnk:uvod – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 12.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:uvod>>.
5. REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *prender | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE* [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/prender?m=form>>.
6. ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>>.
7. ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>>.
8. ŠKRABAL, M. *cnk:intercorp:verze14 – Příručka ČNK* [online]. Poslední úprava 1.4.2022 [cit. 13.4.2022]. Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp:verze14>>.
9. ZIKOVÁ, M.: DISTRIBUCE. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (2017): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 28.3.2022]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/DISTRIBUCE>>.
10. REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *preso | Definición | Diccionario de la lengua española | RAE – ASALE* [online]. c2022 [cit. 27.4.2022]. Dostupné z: <<https://dle.rae.es/preso?m=form>>.

7. Seznam tabulek

Tabulka 1: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>elegir</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	16
Tabulka 2: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>elegir</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí slovesné perifráze (opisné vazby). Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	16
Tabulka 3: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>freír</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	17
Tabulka 4: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>imprimir</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	17
Tabulka 5: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>prender</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	19
Tabulka 6: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>prender</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí slovesné perifráze (opisné vazby). Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	19
Tabulka 7: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia slovesa <i>proveer</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	19
Tabulka 8: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia sloves <i>elegir</i> , <i>freír</i> , <i>imprimir</i> , <i>prender</i> a <i>proveer</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	20
Tabulka 9: Podíl výskytu nepravidelné formy participia sloves <i>elegir</i> , <i>freír</i> , <i>imprimir</i> , <i>prender</i> a <i>proveer</i> v kontextech, kde je participium slovesným tvarem a je součástí vyššího morfologického celku. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	21
Tabulka 10: Výskyt pravidelné a nepravidelné formy participia sloves <i>elegir</i> , <i>freír</i> , <i>imprimir</i> , <i>prender</i> a <i>proveer</i> v kontextech, kde má participium adjektivní (přívlastkovou) funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	24
Tabulka 11: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí participia slovesa <i>elegir</i> užitá v adjektivní funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	24
Tabulka 12: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí adjektiva <i>preso</i> a <i>prendido</i> . Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	27

Tabulka 13: Nejčastější kolokace (a počet jejich výskytů), se kterými se pojí participia slovesa <i>proveer</i> užitá v adjektivní funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.....	28
Tabulka 14: Porovnání procentuálního zastoupení výskytů pravidelných a nepravidelných participií sloves <i>elegir, freír, imprimir, prender</i> a <i>proveer</i> v adjektivní a substantivizované funkci. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Maius.	30
Tabulka 15: Absolutní výskyt pravidelných a nepravidelných participií a relativní, procentuálně vyjádřený výskyt nepravidelných participií sloves <i>elegir, freír, imprimir</i> a <i>proveer</i> v slovesné, adjektivní i substantivizované funkci v korpusech Araneum Hispanicum Maius a InterCorp. Zdroj: zmíněné dva korpusy.....	31
Tabulka 16: Absolutní a relativní výskyt pravidelného a nepravidelného participia slovesa <i>prender</i> užitého jako slovesný tvar v rámci vyššího morfologického celku. Zdroj: Araneum Hispanicum Maius a InterCorp.....	32
Tabulka 17: Který tvar participia je preferovanější a v kolikaprocentním zastoupení? P = pravidelný tvar, N = nepravidelný tvar. Data jsou zaokrouhlena na celá čísla. Hvězdička u slovesa <i>prender</i> značí, že určovat procentuální zastoupení jednoho či druhého participia není relevantní. Zdroj: korpus Araneum Hispanicum Mauis.	36